

EKONOMSKE OSNOVE DRŽAVE I PRAVA

**Pravni fakultet
Univerziteta u Travniku**

Copyright © Faruk Jašarević, Sarajevo, 2018

MODUL 2. EVOLUCIJA EKONOMSKE MISLI

Prof. dr. Faruk Jašarević

CILJEVI IZLAGANJA

- **OBJASNITI POVIJESNI PRISTUP PROMATRANJA, PERCEPIRANJA I RAZUMIJEVANJA EKONOMSKIH POJAVA I PROBLEMA**
- **DATI POVIJESNI PREGLED GLAVNIH TOKOVA EKONOMSKE MISLI OD 11. DO KONCA 20.STOLJEĆA**

CILJEVI IZLAGANJA

- **PRUŽITI NE SAMO POVIJESNI PREGLED PRIJAŠNJIH TEORIJSKIH DOPRINOSA NEGO I PONEŠTO OD INTELEKTUALNE GRAĐE SVAKOG MISLILOCA, A NAROČITO ONIH KOJI SU NAPROSTO BILI USPJEŠNI: A. SMITH, D. RICARDO, A. MARSHALL I J.M. KEYNES**

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

- **UVODNA I TEMELJNA EKONOMSKO
- TEORIJSKA ZNANJA MOGU SE
KONCIPIRATI, IZLOŽITI I
PREDAVATI:**

**1.1. POVIJESNI (HISTORIJSKI)
PRISTUP**

1.2. AHISTORIJSKI PRISTUP

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

1.1. POVIJESNI (HISTORIJSKI)
PRISTUP PROMATRA POJAVE **U**
KONTEKSTU POVIJESTI NJIHOVA
NASTAJANJA I SA SVIJESTI O
RELATIVNOSTI ZNANSTVENOG
ZNANJA

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

**1.2. AHISTORIJSKI PRISTUP
PROMATRA POJAVE *IZVAN
POVIJESNOG KONTEKSTA*, KADA
SE PONUĐENA EKONOMSKA
ZNANJA TRETIRAJU KAO POJAVE
KOJE SU PROSTORNO I
VREMENSKI UNIVERZALNE
POJAVE...**

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

- **...TJ. KOJE VRIJEDE U SVIM**
 - **VREMENIMA**
 - **PROSTORIMA**
 - **POVIJESNIM SITUACIJAMA**
 - |
 - **KULTURAMA**

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

- **PRVI NAČIN JE BOLJI I BIT ĆE
DETALJNIJE OBJAŠNEN**

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

- U EKONOMSKOJ METODOLOGIJI
TERMIN **“PRISTUP”** (ENGL.
APPROACH; RUS. *PODHOD*)
OZNAČAVA JEDAN OD MOGUĆIH
NAČINA PRILAŽENJA NEKOM
OBJEKTU ILI PROBLEMU

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

- **KORISTI SE KAO OZNAKA ZA PRVI
POKUŠAJ ILI “*PRVI KORAK*” U**
 - **PROMATRANJU**
|
 - **RAZUMIJEVANJU**
NEKE POJAVE ILI PROCESA

1. PRISTUPI IZLAGANJU TEMELJNIH TEORIJSKIH ZNANJA

- U ***“DRUGOM KORAKU”***, GDJE SE ISTRAŽUJU ŠIRE I VIŠE DIMENZIJE ILI ASPEKTI STVARNOSTI PRVI SE NAČIN MOŽE
 - SLIJEDITI, **ILI**
 - ZAMIJENITI, **ILI**
 - KOMBINIRATI
- S DRUGIM PRISTUPIMA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP SE DEFINIRA KAO NAČIN**
 - **PROMATRANJA**
 - **PERCEPIRANJA**
 - **RAZUMIJEVANJA**
 - |
 - **OBJAŠNJAVANJA...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **SADAŠNJIH EKONOMSKIH POJAVA I PROBLEMA,**
- **ZNANJA O NJIMA SA STAJALIŠTA NJIHOVE POVIJESTI, TJ. NJIHOVOG NASTAJANJA I KRETANJA DO SADAŠNJEG STANJA I VREMENA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **KORISNICI POVIJESNOG PRISTUPA SMATRAJU DA SE EKONOMIJA TREBA I MOŽE IZUČAVATI KAO DIO ŠIREG POVIJESNOG KONTEKSTA...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**...TJ. UNUTAR ŠIREG POLITIČKOG,
KULTURNOG I SOCIJALNOG MILJEA
U KOJEM SE POJAVLJUJU
EKONOMSKI PROCESI, PROBLEMI I
TEORIJSKA ZNANJA O NJIMA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP POLAZI OD SLJEDEĆIH STAVOVA:**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **EKONOMSKA ZBIVANJA I ZNANJA O NJIMA, ODNOSNO SADAŠNJE STANJE EKONOMSKE ZNANOSTI IMAJU I VREMENSKU DIMENZIJU KOJE SADAŠNJE STANJE EKONOMSKOG SISTEMA I ZNANOSTI POVEZUJE S NJIHOVOM PROŠLOSTI I BUDUĆNOSTI**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **STANJE NEKOG EKONOMSKOG SISTEMA I EKONOMSKE ZNANOSTI MANJE SU ILI VIŠE DETERMINIRANI ZBIVANJIMA KOJA SU SE DOGODILA U DALJOJ ILI BLIŽOJ PROŠLOSTI, ALI JOŠ NISU ZAVRŠENI**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **ODLUKE EKONOMSKIH SUBJEKATA U SADAŠNJEM VREMENU ZNAČAJNO ĆE UTJECATI NA ZBIVANJA U BLISKOJ I DALJOJ **BUDUĆNOSTI****

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- U ZNANSTVENOM SPOZNAVANJU **SADAŠNJIH ZBIVANJA** POTREBNO JE SAGLEDATI
 - UTJECAJ DOGAĐAJA, PROCESA I IDEJA IZ **PROŠLOSTI** NA SADAŠNJA ZBIVANJA I IDEJE
 - POJAVE I PROCESSE U **KONTEKSTU NJIHOVE EVOLUCIJE, ODNOSNO POVIJESNOG KRETANJA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **EKONOMSKE I POLITIČKE IDEJE IMAJU POVRATNI UTJECAJ NA MATERIJALNI DIO EKONOMSKE STVARNOSTI...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**...JER SE – KADA POSTANU DIO
INDIVIDUALNOG,
PROFESIONALNOG ILI
KOLEKTIVNOG IDENTITETA –
KORISTE KAO **MOTIVI I POTICAJI** U
RJEŠAVANJU EKONOMSKIH I
POLITIČKIH PROBLEMA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POSTOJE Kvantitativne i kvalitativne veze i odnosi između ekonomskih varijabli i procesa**
- **one se očituju na isti način u širim vremenskim i prostornim granicama (vremenska i prostorna univerzalnost)**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **SUBJEKTI POTRAŽNJE ZA ZNANJEM I CENTRI MOĆI KOJI ZNANSTVENA I OSTALA ZNANJA KORISTE KAO SREDSTVA POLITIKE TREBAJU VODITI RAČUNA O:**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**A) POVIJESNOJ UVJETOVANOSTI I
RELATIVNOSTI ZNANSTVENIH
TEORIJA I EKONOMSKIH POLITIKA,
TJ. O NJIHOVIM PREDNOSTIMA,
NEDOSTACIMA, DOMETIMA ...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**B) POVIJESNIM, ODNOSNO
VREMENSKIM I PROSTORNIM
GRANICAMA U KOJIMA ONE JESU
ILI NISU VALJANE I DJELOTVORNE**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP** PROMATRAN KAO METODOLOŠKI POSTUPAK NIJE ZAMJENA ZA **POZITIVISTIČKI I** **NORMATIVNI PRISTUP**, VEĆ JE S NJIMA **KOMPLEMENTARAN**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP** **ISTRAŽUJE**
“ONO ŠTO JE BILO”, **PROŠLOST**
EKONOMIJE

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POZITIVISTIČKI** **PRISTUP**
ISTRAŽUJE *“ONO ŠTO JEST”*,
SADAŠNJOST EKONOMIJE

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **NORMATIVNI PRISTUP ISTRAŽUJE**
***“ONO ŠTO BI TREBALO BITI”*, TJ.**
MOGUĆU I POŽELJNU BUDUĆNOST
EKONOMIJE U UVJETIMA RIZIKA

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVEZIVANJE I INTEGRIRANJE
NAVEDENIH NAČINA
PROMATRANJA EKONOMIJE U
JEDNU CJELINU, NA LINIJI
VREMENSKOG KONTINUITETA,
PREDSTAVLJA JEDNU OD OSOBINA
HOLISTIČKOG PRISTUPA STUDIJU
EKONOMIJE (holos, grč.riječ = sav,
potpun, čitav)**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP SE MOŽE KORISTITI U:**

**A) TEMELJNOJ EKONOMSKO –
TEORIJSKOJ DISCIPLINI**

**B) SPECIJALISTIČKIM
DISCIPLINAMA (JAVNE
FINANCIJE, RAČUNOVODSTVO...)**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP** JE POČETNA, POLAZNA OSNOVA ZA DETALJNIJE I ŠIRE RAZMATRANJE EKONOMSKIH PROBLEMA ILI POJAVA S BILO KOJEG GLEDIŠTA

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP** TREBA
KORISTITI U SLUČAJU
KONCIPIRANJA U UVODNOG
TEORIJSKOG KOLEGIJA
“EKONOMIKA”, TE U SLUČAJU
OPREDJELJIVANJA ZA DRUGU
KONCEPCIJU POD NAZIVOM
“POLITIČKA EKONOMIJA”

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- HISTORIČAR I ANALITIČAR **JOSEF ALOJZ ŠUMPETER** (*JOSEPH ALOIS SCHUMPETER*) (1883.-1950.) JE NAGLAŠAVAO DA JE **POVIJESNI PRISTUP** STUDIJU EKONOMIKE ZNAČAJAN IZ **VIŠE RAZLOGA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**1. PREDMET EKONOMIKE JE U BITI
JEDINSTVEN PROCES U
POVIJESNOM VREMENU**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **NIKO NEĆE RAZUMIJETI EKONOMSKE POJAVE NEKE EPOHE, UKLJUČUJUĆI I SADAŠNJU, AKO ADEKVATNO NE VLADA **POVIJESNIM ČINJENICAMA** I ADEKVATNOM DOZOM POVIJESNOG SMISLA ILI POVIJESNOG ISKUSTVA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**2. POVIJESNI PREGLED NE MOŽE
ODRAŽAVATI SAMO POVIJESNE,
VEĆ I “INSTITUCIONALNE”
ČINJENICE KOJE NISU ČISTO
EKONOMSKE**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **ON PRUŽA NAJBOLJU METODU ZA RAZUMIJEVANJE MEĐUSOBNE POVEZANOSTI**
 - **EKONOMSKIH ČINJENICA**
 - |
 - **NEEKONOMSKIH ČINJENICA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- PRIKAZATI **“SADAŠNJE STANJE ZNANOSTI”** ZNAČI PRIKAZATI STVARNE METODE, PROBLEME I REZULTATE KOJI SU **POVIJESNO UVJETOVANI** I KOJI IMAJU SMISLA SAMO U ODNOSU PREMA POVIJESNOJ POZADINI IZ KOJE IZVIRU...

1.1. POVIJESNI PRISTUP

**...ODNOSNO STANJE NEKE
ZNANOSTI U NEKOM VREMENU
UKLJUČUJE NJEZINU **POVIJEST** I
NE MOŽE SE NA
ZADOVOLJAVAJUĆI NAČIN
PRIKAZATI, AKO SE TA IMPLICITNA
POVIJEST NE UČINI EKSPPLICITNOM**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP** NUDI JEDAN POKUŠAJ HISTORIJSKOG RAZUMIJEVANJA NAČINA PROIZVODNJE, SADAŠNJEG STANJA I SADAŠNJE PONUDE EKONOMSKIH IDEJA

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- U TOM PODRUČJU ČESTO POSTOJI **ZBRKA** TERMINA I MNOŠTVA SLIČNIH I KOMPLEMENTARNIH ILI KONKURENTSKIH ŠKOLA, TEORIJA I TEORETIČARA, POLITIKA I POLITIČARA

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **ŠTO SE OD TOGA MOŽE TRETIRATI KAO *KORISNO* *POVIJESNO* *ISKUSTVO*?**
- **ŠTO TREBA TRETIRATI KAO *ZABLUDE I ZASTARJELE TEORIJE*?**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **NEMA JEDINSTVENOG, POTPUNO USAGLAŠENOG STAVA, ALI POSTOJI VISOK STEPEN SAGLASNOSTI...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **U PRIKAZU POVIJESTI
EKONOMSKE MISLI
I
OCJENI POJEDINIH RAZDOBLJA,
ŠKOLA, TEORETIČARA I TEORIJA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP OLAKŠAVA SAGLEDAVANJE**

**A) KONKURENCIJE NA TRŽIŠTU
IDEJA**

**B) SADAŠNJEG STANJA I
OSOBINA PONUDE EKONOMSKIH
I POLITIČKIH ZNANJA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **NEDOSTATAK ILI IGNORIRANJE PLURALIZMA ŠKOLA MIŠLJENJA I NJIHOVOG POVIJESNOG RAZVOJA UVIJEK VODI K FORMIRANJU MONOPOLA NEKE ŠKOLE U PONUDI ZNANJA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- U TOM SE SLUČAJU ČESTO FORMIRAJU JEDNODIMENZIONALNE LIČNOSTI (*ONE DIMENSIONAL MAN*) “INTELEKTUALNI INVALIDI”

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **ONI ZNAJU PROMATRATI STVARNOST I MISLITI SAMO NA NAČIN KOJI IM NUDI TRENUTNO DOMINANTNA ŠKOLA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP OLAKŠAVA SAGLEDAVANJE I UČENJE RAZLIČITIH NAČINA MIŠLJENJA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP OLAKŠAVA SAGLEDAVANJE**
 - **SOCIJALNE ULOGE**
 - **ZNANSTVENIH DOPRINOSA**
 - **UPOTREBNE VRIJEDNOSTI**
 - I
 - **POVIJESNOG KRETANJA...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **EKONOMSKIH IDEJA**
- **TEORIJA**
- **ANALIZA**
- I**
- **POLITIKA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **POVIJESNI PRISTUP**

- **OLAKŠAVA** **RAZLUČIVANJE**
MITOVA I ZABLUDA OD
ZNANSTVENIH ISTINA...

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **ODBACIVANJE ZABLUDA**

I

- **PRIHVAĆANJE OVE ILI ONE ŠKOLE, TEORIJE I POLITIKE KAO IDEJNIH ELEMENATA INDIVIDUALNOG (PROFESIONALNOG) ILI KOLEKTIVNOG IDENTITETA**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- UKOLIKO SE NE IZUČAVA I NE POZNAJE **POVIJEST** EKONOMSKIH I POLITIČKIH IDEJA, TADA **NEKI CENTRI MOĆI**, SVIM SUBJEKTIMA POTRAŽNJE ZA ZNANJEM LAKO MOGU NEKA ZASTARJELA I POGREŠNA OBJAŠNJENJA PREDSTAVITI KAO NOVU TEORIJU

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **STUDIJ POVIJESTI EKONOMSKIH, POLITIČKIH, PRAVNIH, I SOCIOLOŠKIH TEORIJA IZ DRUŠTVENIH ZNANOSTI POJAVLJUJE SE KAO DIO PROCESA FORMIRANJA...**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **SAMOSTALNE**
- **POLIVALENTNE**
- |
- **KRITIČKO – KREATIVNE LIČNOSTI**

1.1. POVIJESNI PRISTUP

- **IZUČAVANJE** **POVIJESTI** I
HISTORIJSKA (ZNANSTVENA)
SPOZNAJA KOJA NASTAJE U TOM
PROCESU **PREDSTAVLJAJU**
ALTERNATIVU I **PROTUTEŽU**
IDEOLOŠKIM I **POLITIČKIM**
MITOVIMA I MANIPULACIJAMA

2. GLAVNI TOKOVI EKONOMSKE MISLI (od 16.st. do konca 20.st.)

2.1. MERKANTILIZAM

2.2. FIZIOKRATIZAM

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

**2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA
ŠKOLA**

2. GLAVNI TOKOVI EKONOMSKE MISLI (od 16.st. do konca 20.st.)

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

2.9. SRAFFIJANSKA (NEORICARDIJANSKA) ŠKOLA

2.10. INSTITUCIONALIZAM

RANA EKONOMSKA MISAO

- **S OBZIROM NA ŠIRINU VREMENA I LJUDSKOG ISKUSTVA, *GDJE VALJA POČETI PROUČAVANJE POVIJESTI EKONOMSKE MISLI?***

RANA EKONOMSKA MISAO

- **TEMELJNI EKONOMSKI PROBLEM NIJE MOGAO BITI DALEKO OD MISLI LJUDSKIH BIĆA VEĆ PRI NJIHOVIM PRVIM KORACIMA U USPRAVNOM POLOŽAJU**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **INTELEKTUALNI POVJESNIČARI MORAJU POTRAŽITI SVOJE SIROVE INPUTE U POČECIMA PISANE POVIJESTI**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **POVJESNIČAR** **EKONOMIJE**
SVJESTAN JE DA JE EKONOMIJA
RELATIVNA PRIDOŠLICA MEĐU
ZNANSTVENIM DISCIPLINAMA

RANA EKONOMSKA MISAO

- NAJSTARIJI ZAPISANI IZVORI
- **KULTURA BABILONIJE I ASIRIJE, HAMURABIJEVA VLADAVINA I ZAKON (2123.-2081.g. pr.n.e.)**
- **KULTURA STAROG EGIPTA (od 3300. do 2200. g. pr.n.e.)**
- **INDIJSKE VEDE (1400. g. pr.n.e. do 200. g. n.e.)**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **STARA KINESKA KULTURA**
(Konfucije, 531. - 479.g p.n.e.)
- **BIBLIJA (STARI ZAVJET I NOVI ZAVJET)**
- **KUR'AN ČASNI**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **KLASIČNA SE SITUACIJA U EKONOMIJI POJAVILA U 18. STOLJEĆU**
- ***ZAŠTO SE ONDA S NJIM NE BI ZAPOČELA POVIJEST EKONOMIJE?***

RANA EKONOMSKA MISAO

- **NAPROSTO ZATO ŠTO SVAKA KLASIČNA SITUACIJA OKUPLJA, REZIMIRA I DOVODI DO SINTEZE PRVOBITNI RAD NEKOG PRETHODNOG RAZDOBLJA, TE JE SE NE MOŽE RAZUMJETI SAMU PO SEBI**

RANA EKONOMSKA MISAO

- POČINJE SE ZBOG TOGA S TIM PRETHODNIM RAZDOBLJEM – KOLIJEVKOM ZAPADNE CIVILIZACIJE, ANTIČKOM GRČKOM

RANA EKONOMSKA MISAO

- **ANTIČKA EKONOMSKA MISAO**
- **EKONOMIJI SU ANTIČKI GRČI DOPRINIJELE RACIONALNIM DRUŠTVENOJ ZNANOSTI UOPĆE**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **BUDUĆI DA SU SE GRCI
USREDOTOČILI NA ELEMENTE
LJUDSKE KONTROLE, VIŠE SU
RAZVILI UMIJEĆE UPRAVLJANJA
NEGO ZNANOST EKONOMIJE**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **GLAVNI PISCI TOGA RAZDOBLJA KOJI SU DOPRINIJELE EKONOMSKOJ ANALIZI BILI SU:**

RANA EKONOMSKA MISAO

KSENOFONT (oko 427. - 355.g.
pr.n.e.)

- **KSENOFONTA SE MORA SMATRATI
JEDNIM OD NAJRANIJIH
EKONOMISTA**
- **NJEGOVI SU SPISI HIMNA
ZNANOSTI UPRAVLJANJA**

RANA EKONOMSKA MISAO

PLATON (oko 427. - 347.g. pr.n.e.)

- **PLATON** JE ANALIZIRAO
CJELOKUPNU POLITIČKU I
EKONOMSKU STRUKTURU DRŽAVE
TRAGAJUĆI ZA OPTIMALNIM
POLITIČKIM I EKONOMSKIM
PORETKOM PRILAZEĆI MU POMNIM
PROMIŠLJANJEM **MORALNOG**
IMPERATIVA PRAVDE

RANA EKONOMSKA MISAO

“**Grad – ili država – odgovor je na ljudske potrebe. Nijedno ljudsko biće nije samodovoljno; svi mi imamo mnoge potrebe...** Budući da svaka osoba ima mnoge potrebe, za njihovo su opskrbljivanje potrebni mnogi ortaci i dobavljači. Jedna će se osoba okrenuti drugoj da je opskrbi u nekoj posebnoj potrebi, a za drukčiju će potrebu tražiti nekoga drugoga...” (*Država*, II. 369 b-c)

RANA EKONOMSKA MISAO

PROTAGORA (oko 480. – 411.g. pr.n.e.)

- DOK JE PLATON BIO APSOLUTIST, PROTAGORA JE BIO **RELATIVIST**
- ON JE SMATRAO DA NE POSTOJI OBJEKTIVNA ISTINA VEĆ SAMO SUBJEKTIVNO MIŠLJENJE

RANA EKONOMSKA MISAO

- PRIMJER JE TOGA SUBJEKTIVIZMA POZNATA MAKSIMA KOJA SE PRIPISUJE NJEMU: “**ČOVJEK JE MJERA SVIH STVARI**”
- PREMDA SE ISTINU NE MOŽE OTKRITI, KORISNOST MOŽE

RANA EKONOMSKA MISAO

- NA GRAĐANIMA JE DRŽAVE ODLUČITI ŠTO TVORI DRUŠTVENU DOBROBIT I KAKO JE OSTVARITI
- ZA RAZLIKU OD PLATONOVE APSOLUTNE VLASTI, PROTAGORA JE VELIČAO **DEMOKRATSKI PROCES**

RANA EKONOMSKA MISAO

ARISTOTEL (oko 384. - 322.g. pr.n.e.)

- **ARISTOTEĻA SU ZANIMALE ANALITIČKE MOGUĆNOSTI KOJE PROIZILAZE IZ USPOREĐIVANJA MJERENJA KORISNOSTI**
- **ARISTOTEL JE RAZMOTRIO VRIJEDNOST IMAJUĆI U VIDU PRIRASTE I USPOREĐUJUĆI IH**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **ARISTOTELOVA** JE **TEORIJA**
NOVCA RACIONALNO OBJASNILA I
PORIJEKLO NOVCA I NJEGOVE
FUNKCIJE

RANA EKONOMSKA MISAO

- **ARISTOTEL**

- **NIJE PRIHVATIO SHVAĆANJE
PLATONA O IDEJNOJ DRŽAVI**

VEĆ JE

- **BIO SKLON MJEŠOVITOJ
PRIVREDI KOJA DOPUŠTA VEĆE
DJELOVANJE EKONOMSKIM
POTICAJIMA**

RANA EKONOMSKA MISAO

- POZNATA JE NJEGOVA **ANALIZA DVOSTRANE RAZMJENE**
- RAZMJENU JE SHVAĆAO KAO BILATERALNI ODNOS U KOJEMU JE OBJEMA STRANAMA BOLJE

RANA EKONOMSKA MISAO

- **SREDNJEVJEKOVNI FILOZOFI**
- **PREVLADAVAJUĆI OBLIK EKONOMSKE ORGANIZACIJE BIO JE FEUDALIZAM**
- **FEUDALNO JE VLASNIŠTVO POSTALO OSNOVICOM POLITIČKE MOĆI**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **EUROPI JE U TOM VREMENU NEDOSTAJALA DRUŠTVENA, EKONOMSKA I POLITIČKA INTEGRACIJA KAO PREDUVJET SREDIŠNJE VLASTI**
- **EKONOMSKA SE PROIZVODNJA U FEUDALIZMU ODVIJALA NA VLASTELINSTVU, IMANJU**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **OUTPUT SE PROIZVODIO U MALIM RAZMJERIMA, KORIŠTENJEM RELATIVNO PŘIPROSTIH POLJOPRIVREDNIH TEHNIKA**
- **RADNE USLUGE SU PRUŽALI KMETOVI KOJI SU BILI VEZANI UZA ZEMLJU**

RANA EKONOMSKA MISAO

- ALBERT VELIKI (oko 1206. – 1280.)**
- **ALBERT VELIKI BIO JE MENTOROM TOMI AKVINSKOME, KOJI JE KASNIJE OSTVARIO GOLEM UTJECAJ NA ZAPADNU MISAO**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **DAO JE KOMENTARE**
ARISTOTELOVE *NIKOMAHOVE*
ETIKE KOJIMA JE PRIBLIŽIO IDEJE
ANTIČKIH GRKA ZNAČAJU
SREDNJEVJEKOVNOGA DRUŠTVA
- **TIME JE DAO POLAZNU TAČKU ZA**
SVU KASNIJU MISAO O RAZMJENI I
VRIJEDNOSTI

RANA EKONOMSKA MISAO

- **ALBERT VELIKI** JE U ZAPADNU MISAO USADIO POSTOJANO MIŠLJENJE DA RAZMJENSKA VRIJEDNOST MORA ODGOVARATI TROŠKOVIMA PROIZVODNJE

RANA EKONOMSKA MISAO

TOMA AKVINSKI (oko 1225. – 1274.)

- **ALBERTOV BRILJANTNI UČENIK TOMA AKVINSKI, BRZO JE SHVATIO DA MORA USAVRŠITI ALBERTOVU RADNU TEORIJU I PUT JE VIDIO U NAGLAŠAVANJU LJUDSKIH POTREBA**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **DVA SU KRAKA FORMALNOGA DOPRINOSA TOME AKVINSKOGA ARISTOTELOVSKOJ TEORIJI VRIJEDNOSTI**

RANA EKONOMSKA MISAO

- **(1) REAFIRMIRAO JE DVOSTRUKU MJERU DOBARA (VRIJEDNOST U UPOTREBI NASUPROT VRIJEDNOSTI U RAZMJENI) KOJU JE USTANOVIO ARISTOTEL**
- **(2) UVEO JE POTREBU U FORMULU CIJENE I TVRDIO JE DA CIJENA VARIRA S POTREBOM**

2.1. MERKANTILIZAM

- **IZRAZ MERKANTILIZAM** SKOVAO JE **VIKTOR RIKETI MIRABO** (*VICTOR RIQUETTI MIRABEAU*) 1763.GODINE KAKO BI OPISAO **NEKOMPAKTAN SISTEM EKONOMSKIH IDEJA**

2.1. MERKANTILIZAM

- ZA TAJ **SISTEM EKONOMSKIH IDEJA** SE ČINILO DA DOMINIRA EKONOMSKIM DISKURSOROM (GOVOR, ODN. RASČLANJIVANJE, ANALIZA) U VODEĆIM EUROPSKIM DRŽAVAMA OD POČETKA 15.STOLJEĆA DO KONCA 18.STOLJEĆA

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILIZAM** (fran. *Mercantilisme* = trgovački duh; novolat. *Mercantilis* = trgovački; lat. *Merx* = roba) **JE PRVI SISTEM EKONOMSKIH IDEJA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **PRVI SISTEM EKONOMSKIH IDEJA JE OBJAŠNJAVAO**
 - **MEĐUNARODNU TRGOVINU**
 - |
 - **PRVU FAZU KAPITALISTIČKOG NAČINA PROIZVODNJE - TRGOVAČKI KAPITALIZAM**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTIČKI PISCI SU BILI DISPARATNA (POTPUNO RAZLIČITA, NEJEDNOLIKA, NESLOŽIVA) SKUPINA, VEĆINOM TRGOVACA KOJI SU ZAGOVARALI VLASTITE INTERESE**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MEĐU MERKANTILISTIMA MALO JE BILO USKLAĐENOSTI, KOHEZIJE I KONTINUITETA**
- **KOMUNICIRANJE JE MEĐU MERKANTILISTIMA BILO SLABO ILI GA NIJE NI BILO**

2.1. MERKANTILIZAM

- **TO SE U VELIKOJ MJERI MOŽE PRIPIISATI NEPOSTOJANJU ZAJEDNIČKIH ANALITIČKIH ORUĐA KOJA BI SE MOGLA JEDNAKO KORISTITI I OSTAVLJATI NARAŠTAJU NASLJEDNIKA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILIZAM** JE NASTAO I RAZVIJAO SE U POVIJESNOJ SITUACIJI KOJU **KARAKTERIZIRA:**

2.1. MERKANTILIZAM

(1) OTKRIĆE AMERIKE (1492.) I OSTALA GEOGRAFSKA OTKRIĆA

**Cristopher Columbo i otkriće
Amerike 1492. godine**

2.1. MERKANTILIZAM

(2) RAZVOJ BRODOGRADNJE

(3) OTKRIĆE KOMPASA I BARUTA

**(4) RASPAD FEUDALNE I
NATURALNE PRIVREDE I UBRZANI
RAZVOJ KAPITALISTIČKE ROBNE
PROIZVODNJE**

2.1. MERKANTILIZAM

- **(5) PRVOBITNA AKUMULACIJA KAPITALA U VELIKIM EUROPSKIM DRŽAVAMA**
- **(6) OSVAJANJE KOLONIJA I ŠIRENJE KAPITALISTIČKOG SISTEMA “IZ CENTRA NA PERIFERIJU”**

2.1. MERKANTILIZAM

**(8) FORMIRANJE NACIJA I
NACIONALNIH DRŽAVA**

**(9) POLITIČKI APSOLUTIZAM
CAREVA I KRALJEVA TE BORBA
IZMEĐU MONARHA I PARLAMENTA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **VELIKI POKRETI U SFERI KULTURE I DUHOVNOSTI, KOJI KRITIZIRAJU I SMANJUJU SREDNJEVJEKOVNU MOĆ RELIGIJE I CRKVE (HUMANIZAM I RENESANSA, REFORMACIJA I PROSVJETITELJSTVO)**

2.1. MERKANTILIZAM

- **NOVI FILOZOFSKI PRAVCI**
(RACIONALIZAM I EMPIRIZAM)
STVORILI SU **POVOLJNU IDEJNU**
SITUACIJU ZA RAZVOJ
MERKANTILIZMA, A KASNIJE I ZA
RAZVOJ LIBERALIZMA

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILIZAM NASTAJE KAO REAKCIJA NA KRIZU:**
 - **FEUDALNOG SISTEMA**
 - |
 - **SREDNJEVJEKOVNE TEOLOGIJE**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTI SU RASPRAVLJALI O MATERIJALNOM SVIJETU, ODNOSNO O:**
 - **ROBAMA**
 - **BOGATSTVU I NOVCU**
 - **TRGOVINI**
 - **MOĆI POLITIČKIH VLADARA I NACIONALNIH DRŽAVA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTI SU ZAGOVARALI:**
 - **SNAŽNU I CENTRALIZIRANU NACIONALNU DRŽAVU**
I
 - **DRŽAVNO INTERVENCIONISTIČKO –
POTICANJE INDUSTRIJSKE
PROIZVODNJE I VANJSKE
TRGOVINE**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTI
ZAPOSTAVLJALI:**
 - **POLJOPRIVREDU I SELJAKE**

SU

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTI SU ISTRAŽIVALI I OBJAŠNJAVALI MATERIJALNO BOGATSTVO I NAČINE NJEGOVOG POVEĆAVANJA U OKVIRU NACIONALNE DRŽAVE, ALI POMOĆU MEĐUNARODNE RAZMJENE ROBA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **BOGATSTVO NEKE ZEMLJE
IZRAŽAVA SE U**
 - **NOVCU**
ODNOSNO
 - **KOLIČINI PLEMENITIH METALA,
ZLATA I SREBRA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **KOLIČINA ZLATA I SREBRA UNUTAR NACIONALNE DRŽAVE MOŽE SE POVEĆAVATI SAMO NA DVA NAČINA: ...**

2.1. MERKANTILIZAM

**(1) IZ PRIRODNIH IZVORA
(RUDNIKA)**

**(2) VANJSKOM TRGOVINOM U
KOJOJ SE NA STRANIM
TRŽIŠTIMA ŠIRI POTRAŽNJA ZA
DOMAĆIM PROIZVODIMA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **BOGATSTVO JEDNE DRŽAVE NE POVEĆAVA SE U UNUTRAŠNJOJ TRGOVINI, JER NOVAC SAMO MIJENJA VLASNIKA, A UKUPNA KOLIČINA NOVCA OSTAJE NEPROMIJENJENA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **U MEĐUNARODNOJ TRGOVINI**
 - **ROBE SE PRODAJU PO CIJENI KOJA JE VEĆA OD NJIHOVE VRIJEDNOSTI**
 - A**
 - **TO DONOSI “*ČIST* / *SIGURAN PROFIT*”**

2.1. MERKANTILIZAM

- **BOGATSTVO SE POVEĆAVA TAKO DA IZVOZ BUDE VEĆI OD UVOZA I DA SE SUFICIT TRGOVAČKE BILANCE NAPLAĆUJE U NOVCU (ODNOSNO ZLATU) KOJI PRITJEČE U DOMAĆU PRIVREDU**

2.1. MERKANTILIZAM

- **SAŽETAK** **MERKANTILISTIČKIH**
NAČELA DAO JE **FILIP VILHEM FON**
HORNIK (*PHILIPP WILHELM VON*
HORNICK), KOJI JE 1684. OBJAVIO
MERKANTILISTIČKI MANIFEST SA
SLJEDEĆIH **DEVET** **GLAVNIH**
PRAVILA **NACIONALNE**
EKONOMIJE:

2.1. MERKANTILIZAM

**(1) ISKORISTITI SVAKI PEDALJ
ZEMLJINA TLA ZA
POLJOPRIVREDU, RUDARSTVO ILI
PRERAĐIVAČKU DJELATNOST**

2.1. MERKANTILIZAM

**(2) SVE SIROVINE ŠTO IH SE NALAZI
U ZEMLJI UPOTRIJEBITI U
DOMAĆOJ PRERAĐIVAČKOJ
DJELATNOSTI, JER GOTOVA
DOBRA IMAJU VEĆU VRIJEDNOST
NEGO SIROVINE**

2.1. MERKANTILIZAM

**(3) POTICATI NASTAJANJE
BROJNOG RADNOG
STANOVNIŠTVA**

**(4) ZABRANITI SVAKI IZVOZ ZLATA I
SREBRA, A SAV DOMAĆI NOVAC
DRŽATI U CIRKULACIJI**

2.1. MERKANTILIZAM

(5) DESTIMULIRATI, KOLIKO GOD JE MOGUĆE, SVAKI UVOZ INOZEMNIH DOBARA

(6) GDJE SE BEZ UVOZNIH DOBARA NE MOŽE, NJIH DOBAVLJATI IZ PRVE RUKE I TO U ZAMJENU ZA DRUGA DOMAĆA DOBRA, A NE ZLATO I SREBRO

2.1. MERKANTILIZAM

(7) OGRANIČITI UVOZ, KOLIKO GOD JE MOGUĆE, NA ONE SIROVINE KOJE SE MOGU PRERADITI KOD KUĆE

(8) STALNO TRAŽITI PRILIKE DA SE VIŠAK ZEMLJINIH PRERAĐEVINA, U MJERI U KOJOJ JE TO NUŽNO, PRODA INOZEMCIMA ZA ZLATO I SREBRO

2.1. MERKANTILIZAM

**(9) NE DOPUSTITI NIKAKAV UVOZ
ONIH DOBARA ČIJA JE PONUDA
KOD KUĆE DOSTATNA I
PRIMJERENA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **FRANCUSKA:** **ŠARL** **MULEN**
(CHARLES DU MOULIN, 1500.-
1566.); **ŽAN BODEN** (JEAN BODIN,
1530.-1596.); **ANTOAN**
MONKRETJEN (ANTOIN
MONTCHRETIEN, 1576.-1621.)

2.1. MERKANTILIZAM

- **ENGLESKA: TOMAS MAN** (THOMAS MUN, 1571.-1641.); **DŽEMS STJUART** (JAMES STEUART, 1712.-1780.)
- **ITALIJA: ANTONIO SERA** (ANTONIO SERRA, 1580.-1645.)

2.1. MERKANTILIZAM

- **NJEMAČKA:** (LAT. *CAMERALIS* = BLAGAJNIK U DRŽAVNOJ RIZNICI), **JOHAN JUSTI** (JOHANN H. JUSTI, 1717.-1771.); **JOZEF ZENENFELS** (JOSEPH SÖNNENFELS, 1732.-1817.)

2.1. MERKANTILIZAM

- **HRVATSKA:** **BENO** **KOTRULJIĆ**
(1400.-1468.); **NIKOLA** **GUČETIĆ**
(1549.-1616.); **JURAJ** **KRIŽANIĆ**
(1618.-1683.)

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTI SU OPISIVALI I SISTEMATIZIRALI EKONOMSKE POJAVE I PROCESE, ALI SU RIJETKO ISTRAŽIVALI I FORMULIRALI EKONOMSKE ZAKONITOSTI...**

2.1. MERKANTILIZAM

...(UZROČNO-POSLJEDIČNE VEZE I ODNOSI) KOJI POSTOJE U **EKONOMIJI**, A ŠTO JE BITNA OSOBINA ZNANSTVENE METODE I **EKONOMIJE KAO ZNANOSTI**

2.1. MERKANTILIZAM

- **EKONOMSKA ZNANOST, U OBLIKU POLITIČKE EKONOMIJE, KAO AKADEMSKE DISCIPLINE, NE POČINJE S MERKANTILISTIČKOM ŠKOLOM...**

2.1. MERKANTILIZAM

**...VEĆ S KLASIČNOM LIBERALNOM
ŠKOLOM I NJEZINIM
PREDSTAVNICIMA (A. SMITH I D.
RICARDO) KOJI SU FORMULIRALI
EKONOMSKE ZAKONITOSTI I
UOPĆENA OBJAŠNJENJA TJ.
EKONOMSKE TEORIJE**

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTIČKE IDEJE**
UTJECALE SU NA POJAVU
KEYNESIJANSKO –
INTERVENZIONISTIČKE ŠKOLE U
20. STOLJEĆU

2.1. MERKANTILIZAM

- **MERKANTILISTIČKA POLITIKA JE BILA USMJERENA NA OSVAJANJE DRUGIH ZEMALJA RADI ŠIRENJA VANJSKOG TRŽIŠTA**

2.1. MERKANTILIZAM

- **KEYNESIJANSKO INTERVENCIONISTIČKA POLITIKA JE USMJERENA NA ŠIRENJE UNUTRAŠNJEG TRŽIŠTA, OSIGURANJE SOCIJALNOG MIRA I KRATKOROČNU STABILIZACIJU KAPITALISTIČKOG SISTEMA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATIZAM** JE ŠKOLE EKONOMSKE MISLI KOJA JE SREDINOM 18.STOLJEĆA NASTALA I RAZVIJALA SE U FRANCUSKOJ

2.2. FIZIOKRATIZAM

- POZNATA JE JOŠ I POD NAZIVOM “**ŠKOLA EKONOMISTA**” JER SU NJEZINI PREDSTAVNICI SVOJE TEORIJE I POLITIKE OZNAČAVALI TOM SINTAGMOM

2.2. FIZIOKRATIZAM

- OVA JE ŠKOLA BILA DIO ŠIREG DUHOVNOG POKRETA - **PROSVJETELJSTVO I FRANCUSKI ENCIKLOPEDIZAM**
- ONA ZAPRAVO PREDSTAVLJA **FRANCUSKU VARIJANTU KLASIČNE LIBERALNE ŠKOLE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATIZAM** JE NASTAO KAO INTELEKTUALNA **REAKCIJA** NA **MERKANTILISTIČKU** TEORIJU I **POLITIKU** U **FRANCUSKOJ** POSEBNO ZBOG: ...

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **ZAPOSTAVLJANJA I LOŠEG STANJA POLJOPRIVREDE**
I
- **SIROMAŠTVA I EKSPLOATACIJE SELJAKE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATI SU DJELOVALI KAO:**
 - **PROSVETITELJI SELJAČKE
KLASE**
 - I
 - **LITERARNI BRANITELJI NJIHOVIH
EKONOMSKIH INTERESA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATSKA ŠKOLA DOBILA JE NAZIV PO GLAVNOJ IDEJI KOJU AFIRMIRA I S KOJOM SE SUPROTSTAVLJA TADA KONKURENTNOJ MERKANTILISTIČKOJ TEORIJI I POLITICI**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **NAZIV JE FORMIRAN IZ KOMBINACIJE GRČKIH RIJEČI:**

- **fysis = priroda**

i

- **kretein = vladati**

**I IZRAZ “FIZIOKRACIJA” ZNAČI
“*VLADAVINA PRIRODE*”**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATI SU SMATRALI DA DRUŠTVO TREBA:**
 - **ORGANIZIRATI NA TEMELJU PRIRODNIH ZAKONA**
 - I
 - **USPOSTAVITI U NJEMU VLADAVINU PRIRODE, ODNOSNO PRIRODNI POREDAK**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **UČENJE O PRIRODNOM PORETKU ČINI SREDIŠNJI DIO FIZIOKRATIZMA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

■ FIZIOKRATI

- **SLIJEDE** **METODOLOŠKI**
INDIVIDUALIZAM
|
- **DRUŠTVO** **PROMATRAJU** **SA**
STAJALIŠTA **ČOVJEKA** -
POJEDINCA | **NJEGOVIH**
PRIVATNIH INTERESA

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **ELEMENTI PRIRODNOG PORETKA SU:**

(1) PRIVATNO VLASNIŠTVO

(2) SLOBODNO PODUZETNIŠTVO

(3) SLOBODNA KONKURENCIJA

(4) PRIVATNI INTERESI

**KOJE SLIJEDE POJEDINI
EKONOMSKI SUBJEKTI**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **SLIJEDEĆI SVOJE PRIVATNE INTERESE POJEDINCI ĆE ISTODOBNO OSTVARIVATI I ŠIRE DRUŠTVENE INTERESE BEZ DRŽAVNE INTERVENCIJE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **KONCEPCIJA O SPONTANOM USKLAĐIVANJU PRIVATNIH I DRUŠTVENIH INTERESA IZRAŽENA JE U POZNATOJ TEZI KOJA ĆE KASNIJE POSTATI ZNAK PREPOZNAVANJA LIBERALNE EKONOMSKE FILOZOFIJE, TEORIJE I POLITIKE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **ONA GLASI:**

***LAISSEZ FAIRE, LAISSEZ PASSER* =
PUSTITE STVARI DA IDU SVOJIM
PRIRODNIM TOKOM**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATSKA JE DOKTRINA**
IZVRŠILA VELIKI UTJECAJ NA
ADAMA SMITA (ADAM SMITH) KOJI
BIO ZNANAC FRANSOA KENE-A
(FRANCOIS QUESNAY)

2.2. FIZIOKRATIZAM

- IDEJU O SPONTANOM USKLAĐIVANJU PRIVATNIH I DRUŠTVENIH INTERESA, NEŠTO KASNIJE, POSLIJE POVRATKA IZ FRANCUSKE, ADAM SMIT (*ADAM SMITH*) IZRAZIO U OBLIKU METAFORE O “**NEVIDLJIVOJ RUCI**”

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FRANCUSKA:**
- **FRANSOA KENE (FRANCOIS QUESNAY, 1694. - 1774.)**
INTELEKTUALNI VOĐA FIZIOKRATA KOJI JE SA SKUPINOM UČENIKA POTISNUO TEORIJSKE GRANICE NOVE ZNANOSTI I DAO JOJ FILOZOFSKU OSNOVICU;

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **AN ROBERT ŽAK TURGO** (ANNE ROBERT JACQUES TURGOT, 1727.-1781.);
- **VIKTOR RIKATI MIRABO** (VICTOR RIQUETTI MIRABEAU, 1715.-1789.);
- **DIPON DE NEMUR** (DUPONT DE NEMOURS, 1739.-1817.);

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **MERSJE DE LA RIVIJER (LE MERCIER DE LA RIVIERE, 1721.-1792.)**
- **HRVATSKA:**
- **JULIJE BAJAMONTI (1744.-1800.)**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATI SU**

- **KRITIZIRALI**

- |

- **ODBACIVALI**

**MERKANTILISTIČKO UČENJE O
BOGATSTVU**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **MATERIJALNO BOGATSTVO**
 - **NE SASTOJI SE OD NOVCA**
NEGO OD
 - **ROBA,** **ODNOSNO** **OD**
UPOTREBNIH VRIJEDNOSTI

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **BOGATSTVO NE NASTAJE U RAZMJENI I VANJSKOJ TRGOVINI, JER SE U PROCESU PROMETA ROBA RAZMJENJUJU EKVIVALENTI, ODNOSNO PROIZVODI JEDNAKE VRIJEDNOSTI**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **DRUŠTVENO BOGATSTVO**
POVEĆAVA SE U PROCESU
MATERIJALNE PROIZVODNJE I TO
SAMO U JEDNOJ NJENOJ GRANI -
POLJOPRIVREDI

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATI SU POKUŠALI
DETALJNIJE OBJASNITI:**

- **POJAVU EKONOMSKOG VIŠKA**
I
- **KRUŽNI TOK EKONOMSKIH
PROCESA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FIZIOKRATI SU SMATRALI DA SE EKONOMSKI VIŠAK** (*produit net = čisti proizvod, višak proizvoda*)
POJAVLJUJE SAMO U POLJOPRIVREDI KOJU SU TRETIRALI KAO JEDINU PROIZVODNU GRANU

2.2. FIZIOKRATIZAM

- PROMATRALI SU GA U
NATURALNOM OBLIKU KAO
RAZLIKU IZMEĐU:
 - KOLIČINE ULOŽENIH SREDSTAVA
(*INPUTA*)
I
 - REZULTATA PROIZVODNJE
(*OUTPUTA*)

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **OBJAŠNJAVALI SU GA KAO *DAR* *PRIRODE*, JER SE U *POLJOPRIVREDI* JASNO IZRAŽAVA DJELOVANJE PRIRODE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FRANSOA KENE JE U KNJIZI EKONOMSKA TABLICA (*Tableau economique* 1758.) POKAZAO KAKO SE DRUŠTVENI PROIZVOD, PROIZVEDEN U POLJOPRIVREDI RASPODJELJUJE I KAKO CIRKULIRA KROZ OSTALE PRIVREDNE GRANE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **FRANSOA KENE JE ZAPRAVO
IMAO:**
 - **KONCEPCIJU KRUŽNOG TOKA
EKONOMSKIH PROCESA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **SHEMU JEDNOSTAVNOG
KRUŽNOG TOKA PRIVREDE I
ILUSTRACIJU JEDNOSTAVNE
(PROSTE) EKONOMSKE
REPRODUKCIJE DRUŠTVA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **SHEMU PROIZVODNJE I RASPODJELE, A ZATIM RAZMJENE DRUŠTVENOG PROIZVODA IZMEĐU TRI DRUŠTVENE KLASSE (PROIZVODNE, NEPROIZVODNE I “STERILNE”)**

2.2. FIZIOKRATIZAM

GRAFIČKI PRIKAZ - *Tableau Economique* prije i poslije razmjene

A

Poljoprivredni proizvodi
u vrijednosti od 100
novčanih jedinica

M

Manufakturni proizvodi
u vrijednosti od 100
novčanih jedinica

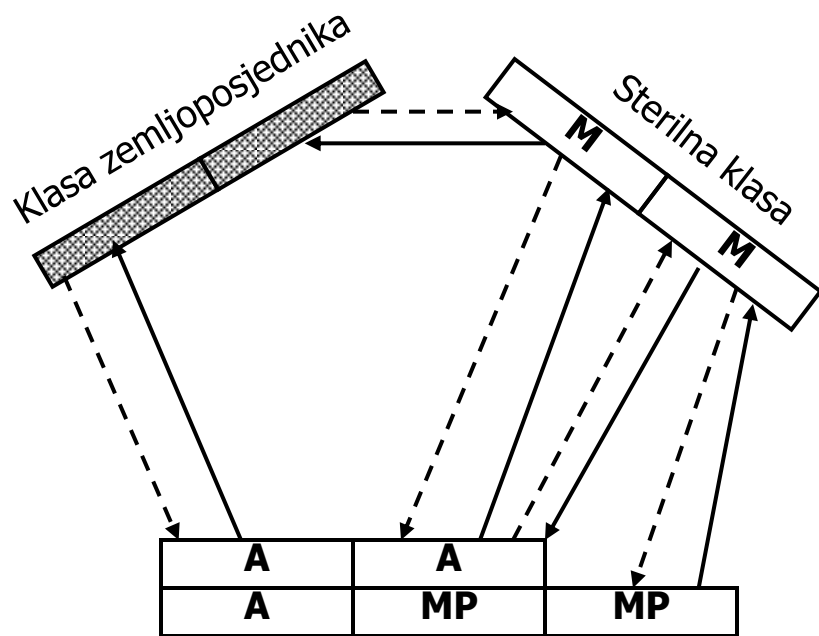
MP

Sirovine za manufakturnu
proizvodnju u vrijednosti od
100 novčanih jedinica

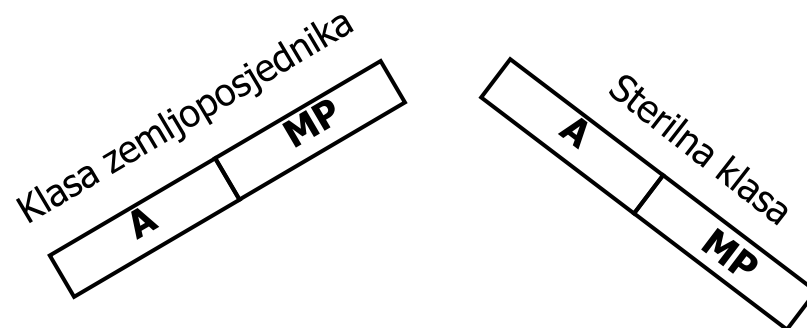

100 novčanih jedinica

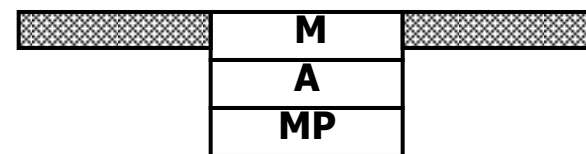
2.2. FIZIOKRATIZAM

PRIJE RAZMJENE

POSLIJE RAZMJENE

Produktivna klasa

2.2. FIZIOKRATIZAM

- **KLASA ZEMLJOPOSJEDNIKA NA KRAJU SVAKOG PERIODA DOBIJA 200 NOVAČANIH JEDINICA ZA KORIŠTENJE ZEMLJIŠTA OD PRODUKTIVNE KLASSE**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- PROCES SE PONOVRNO VRAĆA NA POČETAK
- TIH 200 NOVČANIH JEDINICA PREDSTAVLJA ***EKONOMSKI VIŠAK***

2.2. FIZIOKRATIZAM

- IDEJE KENEA KASNIJE JE KORISTIO **KARL MARKS** (*KARL MARX, 1817.-1883.*) U SVOJIM **SHEMAMA REPRODUKCIJE DRUŠTVENOG KAPITALA**

2.2. FIZIOKRATIZAM

- IDEJE KENEA I MARKSA KORISTIO **WASSILY LEONTIEF (1906.-1999.)** I FORMIRAO TABLICU KOJA POKAZUJE KVANTITATIVNU MEĐUOVISNOST INDUSTRIJSKIH GRANA U AMERIČKOJ PRIVREDI U RAZDOBLJU 1919. DO 1929. (***INPUT-OUTPUT TABLICA***)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA JE OPĆI NAZIV ZA SKUPINU TEORETIČARA, NJIHOVIH TEORIJA I POLITIKA KOJE: ...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KRITIZIRAJU** **PRETHODNI**
DRŽAVNO - MERKANTILISTIČKI
SISTEM
TE
- **POKAZUJU I BRANE POZITIVNE**
OSOBINE INDUSTRIJSKOG I
LIBERALNOG KAPITALISTIČKOG
SISTEMA

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **ZAPOČELA JE SVOJ RAZVOJ U ENGLESKOJ I FRANCUSKOJ U 17.STOLJEĆU**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PRETHODNICI KLASIČNE ŠKOLE**
FORMULIRALI SU NEKE IDEJE,
PRINCIPE, KONCEPCIJE I VIZIJE
PRIJE FAZE USPONA I DOMINACIJE
NA TRŽIŠTU EKONOMSKO –
POLITIČKIH IDEJA

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **NAJZNAČAJNIJI PRETHODNICI SU:**
 - **VILJEM PETI** (WILLIAM PETTY, 1623.-1687.);
 - **RIŠAR KANTIJON** (RICHARD CANTILLON , 1680.-1734.);
 - **PJER BOAGIJBER** (PIERR BOISGUILLEBERT, 1641.-1714.)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **VILJEM PETI** (*WILLIAM PETTY*, 1623.-1687.) JE ŽIVIO U RAZDOBLJU NASTAJANJA TRGOVINSKOG KAPITALIZMA KOJI JE OBILJEŽEN POČETKOM POLJOPRIVREDNE REVOLUCIJE, ALI POKAZUJE I PRVE ZNAKOVE INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PETI JE BIO POZITIVIST PRIJE NEGO ŠTO JE TO NAČELO POSTALO PREVLADAVAJUĆIM ISTRAŽIVAČKIM KRITERIJEM PRIRODNIH ZNANOSTI**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- TU JE METODU ISTRAŽIVANJA PETI ZVAO ***“POLITIČKOM ARITMETIKOM”*** NASTOJEĆI TIME ISTAKNUTI TEMELJNU IDEJU DA BI **UVOĐENJE KVANTITATIVNIH METODA** MOGLO URODITI STROŽOM ANALIZOM DRUŠTVENIH POJAVA

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- “Metoda kojom se služim..., nije uobičajena; jer umjesto da koristim samo riječi komparativa i superlativa te intelektualne argumente, krenuo sam (pružajući primjer **političke aritmetike** kojoj odavno težim) izražavati se **brojem, težinom ili mjerom...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

**...koristiti samo argumente osjetila i razmatrati samo one uzroke koji imaju vidljive temelje u prirodi; ostavljajući razmatranju drugih one koji ovise o promjenjivim mišljenjima, nazorima, apetitima i strastima pojedinačnih ljudi...”
(Petty, W., *Economic Writings...*, str.244)**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PETI JE PRIZNAVAO TRI FUNKCIJE NOVCA:**

- **MJERILO VRIJEDNOSTI**

- **POSREDNIK U RAZMJENI**

I

- **SREDSTVO POHRANJIVANJA
VRIJEDNOSTI**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **NAJVEĆU JE VAŽNOST PRIDAVAO DRUGOJ FUNKCIJI, A TO JE DA JE POSREDNIK U RAZMJENI**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PETI** JE PORICAO DA BI NOVAC TVORIO APSOLUTNU MJERU VRIJEDNOSTI DOKAZUJUĆI ISPRAVNO DA SE NJEGOVA **VRIJEDNOST** MIJENJA SA STANJIMA PONUDE I POTRAŽNJE

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PETI JE SVJESTAN:**

- **BANKOVNIH POSLOVANJA BEZ POKRIĆA**

I

- **“UMJETNE” PRIRODE NOVCA
KAO ROBE KOJA SAMO
OLAKŠAVA TRGOVINU**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **“Novac** je političkome tijelu samo masnoća koje prevelika količina isto tako često ometa njegovu agilnost kao što ga premalo nje čini bolesnim. Istina je da, kao što masnoća podmazuje kretanje mišića, hrani u nedostatku namirnica, ispunjava neravnomyerne praznine i uljepšava tijelo...

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

...tako novac u državi ubrzava njezino djelovanje, hrani iz inozemstva u vremenima oskudice kod kuće; izravnavajući račune s razloga svoje djeljivosti i uljepšava cjelinu premda to osobito vrijedi za one osobe koje ga imaju u izobilju” (Petty, W., *Economic Writings*, str. 113)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **GLAVNI MEĐU SLOGANIMA, ŠTO IH JE POPULARIZIRAO PETI, JE NJEGOVA POZNATA MAKSIMA DA JE:**

“RAD OTAC I DJELATNO NAČELO, A ZEMLJA MAJKA BOGATSTVA”
(*Economic Writings...str.113*)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- IAKO OVA IZJAVA PREDSTAVLJA POČETNO PREPOZNAVANJE **DVAJU** **“IZVORNIH** **FAKTORA** **PROIZVODNJE”**, MALO JE U NJOJ ANALITIČKE VRIJEDNOSTI
- ONA ZASIGURNO NE TVORI TEORIJU VRIJEDNOSTI

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **MNOGO JE ZNAČAJNIJE PETIJEVO ISTRAŽIVANJE USMJERENO NA OTKRIVANJE “*PRIRODNOGA PARITETA*” IZMEĐU ZEMLJE I RADA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **FAZU USPONA, BRZOG ŠIRENJA I DOMINACIJE ŠKOLA JE DOŽIVLJAVALA OD SREDINE 18. STOLJEĆA DO 1871.GODINE, TJ. DO: ...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **POČETKA MARGINALIZMA**
- **USPONA MONOPOLISTIČKE FAZE KAPITALIZMA**
- I
- **POČETKA NEOKLASIČNE ŠKOLE**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- GLAVNI PREDSTAVNICI ŠKOLE: **ADAM SMITH** (1723.-1790.) I **DAVID RICARDO** (DEJVID RIKARDO, 1772.-1823.)

Adam Smith (1723.-1790.)

David Ricardo (1772.-1823.)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **GODINE 1776. PRVI SE PUTA POJAVILA KNJIGA ADAMA SMITA (ADAM SMITH) *ISTRAŽIVANJE PRIRODE I UZROKA BOGATSTVA NARODA* (*An Inquiry into the Nature and Causes of the Welth of Nations*) KOJA SE JOŠ UVIJEK ČITA I JOŠ UVIJEK OBJAVLJUJE**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **SVAKA KNJIGA KOJA SE PONOVO
TISKA I ČITA DVIJE STOTINE
GODINA NAKON NJEZINA PRVOG
OBJAVLJIVANJA ZASLUŽUJE
OPRAVDANU POZORNOST**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **ADAMA SMITA SE DANAS SMATRA OCEM EKONOMIJE ZBOG TOGA ŠTO JE, PRIJE SVEGA, GRADITELJ SISTEMA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **SMITOV SISTEM SPAJA**

- **TEORIJU LJUDSKE PRIRODE I
TEORIJU POVIJESTI**

S

- **OSOBITIM OBLIKOM PRIRODNE
TEOLOGIJE I NEKIM
REALISTIČNIM OPAŽANJIMA
EKONOMSKOG ŽIVOTA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- U **SMITOVOM SISTEMU**, SUŽENOM NA EKONOMSKU SFERU, GLAVNE SU ULOGE:
 - **POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI**
 - **PRERAĐIVAČKIH DJELATNOSTI**
 - |
 - **TRGOVINSKIH DJELATNOSTI**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **RAZMJENU U TOM SISTEMU
OLAKŠAVA UPOTREBA NOVCA**
- **PROIZVODNJU KARAKTERIZIRA
PODJELA RADA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **GLAVNE CRTE NJEGOVE SREDIŠNJE ANALIZE SU:**
 - **PODJELA RADA**
 - **ANALIZA CIJENA I ALOKACIJE**
I
 - **PRIRODA EKONOMSKOG RASTA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **SMITOVA DOSTIGNUĆA NA POLJU EKONOMIJE**
 - **VODILA SU NJEZINU PRETVARANJU U OZBILJNU ZNANSTVENU DISCIPLINU**
 - **OBILJEŽILA SU POČETAK KLASIČNOG RAZDOBLJA U EKONOMSKOJ MISLI**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **“Svaki pojedinac nužno ide za tim da godišnji dohodak društva poveća koliko god može. Doduše, pojedinac obično ne namjerava promicati javni interes, niti zna, koliko ga mnogo promiče. Kad radije podržava domaću nego stranu radinost, pojedinac hoće samo svoju vlastitu sigurnost, a kad tom radinošću upravlja tako, da njezin proizvod bude od najveće vrijednosti, on hoće samo svoj vlastiti dobitak...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

...Njega u tom, kao i u mnogim drugim slučajevima vodi jedna nevidljiva ruka, da promiče cilj koji uopće nije namjeravao postići. Nije uvijek lošije za društvo, što nije bila namjera pojedinca da promiče cilj društva...” (*Bogatstvo naroda*, str. 407)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **MJESTO U POVIJESTI EKONOMIJE DEJVIDU RIKARDU (DAVID RICARDO) JE OSIGURALA NJEGOVA SPOSOBNOST DA ZASNUJE OPĆI ANALITIČKI SISTEM KOJI JE URODIO ZAKLJUČCIMA TEMELJENIM NA RELATIVNO MALO OSNOVNIH NAČELA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **NAČELA** **PRESUDNA** **U**
RICARDOVOJ ANALIZI SU:
 - **KLASIČNA TEORIJA RENTE**
 - **MALTHUSOVO** **NAČELO**
STANOVNIŠTVA
 - **DOKTRINA O FONDU NADNICA**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **GLAVNO RICARDOVO DJELO JE KNJIGA *NAČELA POLITIČKE EKONOMIJE I OPOREZIVANJA* (*On the Principles of Political economy and Taxation, 1817.*)**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **GLAVNI NASTAVLJAČI I POPULARIZATORI ŠKOLE:**
- **ŽAN BATIST SEJ** (JEAN BATISTE SAY, 1767.-1832.);
- **DŽON STJUART MIL** (JOHN STUART MILL, 1806.-1873.);
- **TOMAS ROBERT MALTUS** (THOMAS ROBERT MALTHUS, 1766.-1834.)

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **TOMAS MALTUS JE U *ESEJU O NAČELU STANOVNIŠTVA I NJEGOVOU ODRAZU NA BUDUĆE POBOLJŠANJE DRUŠTVA...*, 1798. USTVRDIO JE DA SE...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

**“...STANOVNIŠTVO KAD NE NAILAZI
NA OGRANIČENJA POVEĆAVA
GEOMETRIJSKOM PROGRESIJOM”,
DOK SE “...SREDSTVA ZA
UZDRŽAVANJE NE MOGU
POVEĆAVATI BRŽE NEGO
ARITMETIČKOM PROGRESIJOM”**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA JE BILA NAJŠIRI I NAJUTJECAJNIJI TOK EKONOMSKE MISLI U 18. I 19. STOLJEĆU**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PREDSTAVNICI OVE ŠKOLE**
FORMIRALI SU POLITIČKU
EKONOMIJU KAO:
 - **POSEBNO ZNANSTVENO**
PODRUČJE
 - **NASTAVNU DISCIPLINU**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- U OKVIRU **KLASIČNE POLITIČKE EKONOMIJE** NASTALE SU **MNOGE KOCEPCIJE I TEORIJE** KOJE SU BITNO UTJECALE NA KASNIJE KRETANJE EKONOMSKE I POLITIČKE MISLI

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KLASIČNI EKONOMISTI SU:**

- **FORMIRALI LIBERALNU
EKONOMSKU FILOZOFIJU**

|

- **PONUDILI KONCEPCIJE, TEORIJE
I POLITIKE...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

**...KOJE OPISUJU I BRANE
LIBERALNI KAPITALIZAM I TRŽIŠNU
REGULACIJU EKONOMIJE**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KLASIČNI EKONOMISTI SU**

- **ISTRAŽIVALI I FORMULIRALI
EKONOMSKE ZAKONITOSTI U
PROIZVODNJI, RASPODJELI I
RAZMJENI ROBA**

- **ZAPOČELI KONSTITUIRANJE I RAZVOJ
EKONOMIJE KAO POSEBNOG
PODRUČJA DRUŠTVENIH ZNANOSTI**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **TEMELJNE IDEJE LIBERALNE EKONOMSKE I POLITIČKE MISLI:**
 - **SLOBODA MIŠLJENJA I GOVORA**
 - **SLOBODA KRETANJA ROBA, NOVCA, RADNE SNAGE I KAPITALA...**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **PRIVATNO VLASNIŠTVO**
- **SLOBODNA TRŽIŠNA
KONKURENCIJA**
- **SLOBODNO PODUZETNIŠTVO**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **TEMELJNE IDEJE LIBERALNE EKONOMSKE I POLITIČKE MISLI POSTALE SU ŠIROKO PRIHVAĆENE VREDNOTE NA KOJIMA SU SE KASNIJE ZASNIVALE MNOGE POLITIČKE ZAJEDNICE (DRŽAVE) I NJIHOV GLAVNI ZAKON (USTAV)**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **GLAVNE KONCEPCIJE I TEORIJE ŠKOLE SU:**
 - **DVIJE TEORIJE VRIJEDNOSTI I CIJENA – (1) TEORIJA RADNE VRIJEDNOSTI I (2) TEORIJA TROŠKOVA PROIZVODNJE**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KVANTITATIVNA NOVCA** **TEORIJA**
- **KONCEPCIJA PROIZVODNJE** **FAKTORA**
- **TEORIJA EKONOMSKOG RASTA**
- **TEORIJA NACIONALNOG DOHOTKA NA PROFITE, NAJAMNINE I RENTE** **RASPODJELE**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **KONCEPCIJA *HOMO OECONOMICUSA* (EKONOMSKOG ČOVJEKA)**
- **KONCEPCIJA TRŽIŠNE REGULACIJE EKONOMIJE**
- **KONCEPCIJA OPĆE EKONOMSKE RAVNOTEŽE**

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- **NAJSNAŽNIJE** **KRITIČKE**
REAKCIJE **NA** **USPON**
LIBERALNOG **KAPITALIZMA** **I**
KLASIČNE LIBERALNE ŠKOLE SU:
 - **SOCIJALISTI UTOPISTI**
 - **MARKSISTIČKA ŠKOLA**
 - **NJEMAČKA** **HISTORIJSKA**
ŠKOLA

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

- KAO **PROTUTEŽA** KRITIČKIM REAKCIJAMA, POČETKOM SEDAMDESETIH GODINA, TJ. S POJAVOM MARGINALIZMA, POČELA SE RAZVIJATI...

2.3. KLASIČNA LIBERALNA ŠKOLA

**...JEDNA ŠIROKA, UTJECAJNA I
AFIRMATIVNA REAKCIJA NA
KLASIČNU ŠKOLU, KOJA JE
POZNATA POD NAZIVOM
NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA)
ŠKOLA**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **PRVI KRITIČARI KAPITALIZMA**
POJAVILI SU SE VEĆ NA POČETKU
NJEGOVOG RAZVOJA, TJ. U
RAZDOBLJU PRVE PRVOBITNE
AKUMULACIJE KAPITALA U 16. I
17.STOLJEĆU

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- POZNATI SU POD NAZIVOM – **SOCIJALISTI UTOPISTI**, A NJIHOV SE NAČIN MIŠLJENJA I NJIHOVE DOKTRINE OZNAČAVAJU SINTAGMOM – **UTOPIJSKI SOCIJALIZAM**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

■ **SOCIJALISTI UTOPISTI SU:**

➤ **OPIŠIVALI TAMNE STRANE
KAPITALIZMA**

I

➤ **UPOZORAVALI NA SOCIJALNE
RAZLIKE, EKSPLOATACIJU,
BIJEDU I SIROMAŠTVO RADNIKA**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **KRITIZIRALI DRUŠTVENI STAJALIŠTA IDEALNOG GRADA, LJUDI MOGU ORGANIZIRATI:** **POSTOJEĆI SISTEM SA ZAMIŠLJENOG DRŽAVE KOJU I TREBAJU**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **UTOPIJA** = IDEALNO MJESTO, VIZIJA MOGUĆEG I BOLJEG STANJA;
- (GR. *U* = NE, I *TOPOS* = MJESTO)

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **SOCIJALISTI UTOPISTI SU NUDILI RADIKALNU ALTERNATIVU KAPITALIZMU, TJ. ZAMJENU KAPITALIZMA NOVIM SOCIJALISTIČKIM DRUŠTVOM**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **NOVO SOCIJALISTIČKO DRUŠTVO**
SE NEĆE ZASNIVATI NA
PRIVATNOM NEGO NA
DRUŠTVENOM VLASNIŠTVU I
OPĆOJ JEDNAKOSTI LJUDI U
PROCESU PROIZVODNJE I
RASPODJELE

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **METODE ZAMIŠLJENOG DRUŠTVA SU: ...** **OSTVARIVANJA SOCIJALISTIČKOG**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **ŠIRENJE ZNANJA**
- **PROSVJEĆIVANJE LJUDI**
- I
- **ŠIRENJE EKSPERIMENTALNIH KOOPERATIVNIH ZAJEDNICA (KOJE SU POKUŠAVALI ORGANIZIRATI I KOJE SU UBRZO PROPADALE)**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

Thomas More (1478.-1535.)

- **RANI SOCIJALISTI**
UTOPISTI:
- **TOMAS MOR** (THOMAS MORE, 1478.-1535.)
- **ŽAN MESLIJE** (JEAN MESLIER, 1664.-1729.)
- **TOMMASO CAMPANELLA** (1558.-1639.)

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

■ GLAVNI PREDSTAVNICI SU:

- **KLOD HENRI SEN - SIMON**
(**CLAUDE HENRI SAINT-SIMON**,
1760.-1825.)
- **ČARLS FURIJE** (**CHARLES**
FOURIER, 1772.-1837.)
- **ROBERT OVEN** (**ROBERT OWEN**,
1771.-1825.)

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **SOCIJALISTI RIKARDOVCI (POD UTJECAJEM IDEJA D. RICARDA):**
 - **VILJEM TOMSON (WILLIAM THOMPSON, 1785.-1833.);**
 - **DŽON GREJ (JOHN GREY, 1798.-1850.);**
 - **DŽON BREJ (JOHN BRAY, 1809.-1893.)**

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **SOCIJALISTI RIKARDOVCI SU:**
 - **KRITIZIRALI KAPITALISTIČKI
SISTEM**
 - I...**

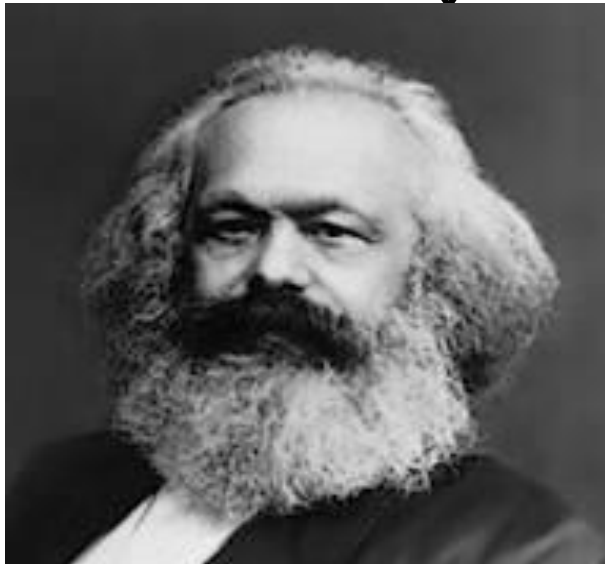

2.4. UTOPIJSKI SOCIJALIZAM

- **TRAŽILI PROMJENU ODNOSA U RASPODJELE NACIONALNOG DOHOTKA U KORIST RADNIKA ALI POMOĆU REFORMI NOVČANOG SISTEMA I PROCESA ROBNE RAZMJENE, TJ. UNUTAR KAPITALISTIČKOG NAČINA PROIZVODNJE**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **KARL MARKS** (*KARL MARX*, 1818.-1883.)
ZAPOČEO JE SREDINOM 19.STOLJEĆA VELIKU,
KRITIČKU I ŠIROKU REAKCIJU NA KLASIČNU

Karl Marx (1818.-1883.)

Friedrich Engels (1820.-1895.)

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKSOVA EKONOMSKA MISAO I EKONOMSKA MISAO NJEGOVIH SARADNIKA I/ILI KASNIJIH SLJEDBENIKA (F. ENGELS, K. KAUCKI, V. I. LENJIN) MOŽE SE OZNAČITI SINTAGMOM - MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKSOVA EKONOMSKA MISAO PREDSTAVLJA ANALIZU I KRITIKU PRETHODNE KLASIČNE POLITIČKE EKONOMIJE**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- IZ TE KRITIKE NJEGOVI
SLJEDBENICI SU RAZVILI NOVU
VERZIJU POLITIČKE EKONOMIJE
POD NAZIVOM:
 - **MARKSISTIČKA** **POLITIČKA**
EKONOMIJA

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **KAPITALISTIČKI LIBERALNI SISTEM,**
KOJEG JE ZAGOVARALA KLASIČNA
ŠKOLA, MARKS NIJE SMATRAO
PRIRODNIM PORETKOM, VEĆ
POVIJESNO UVJETOVANIM
NAČINOM PROIZVODNJE

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- KAPITALIZAM JE, PREMA **MARKSU**,
NAPREDENIJI OD FEUDALIZMA, ALI
ĆE (ZBOG UNUTARNJIH
PROTURJEČNOSTI) BITI
(REVOLUCIONARNIM ILI
EVOLUTIVNIM METODAMA)
ZAMIJENJEN **NOVIM NAČINOM**
PROIZVODNJE I KOMUNISTIČKIM
DRUŠTVOM

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **NASUPROT SMITHU, RICARDU I DRUGIM KLASIČNIM EKONOMISTIMA KOJI SU U EKONOMSKO – POLITIČKIM SUKOBIMA BRANILI INTERESE KAPITALISTIČKE KLAZE...**

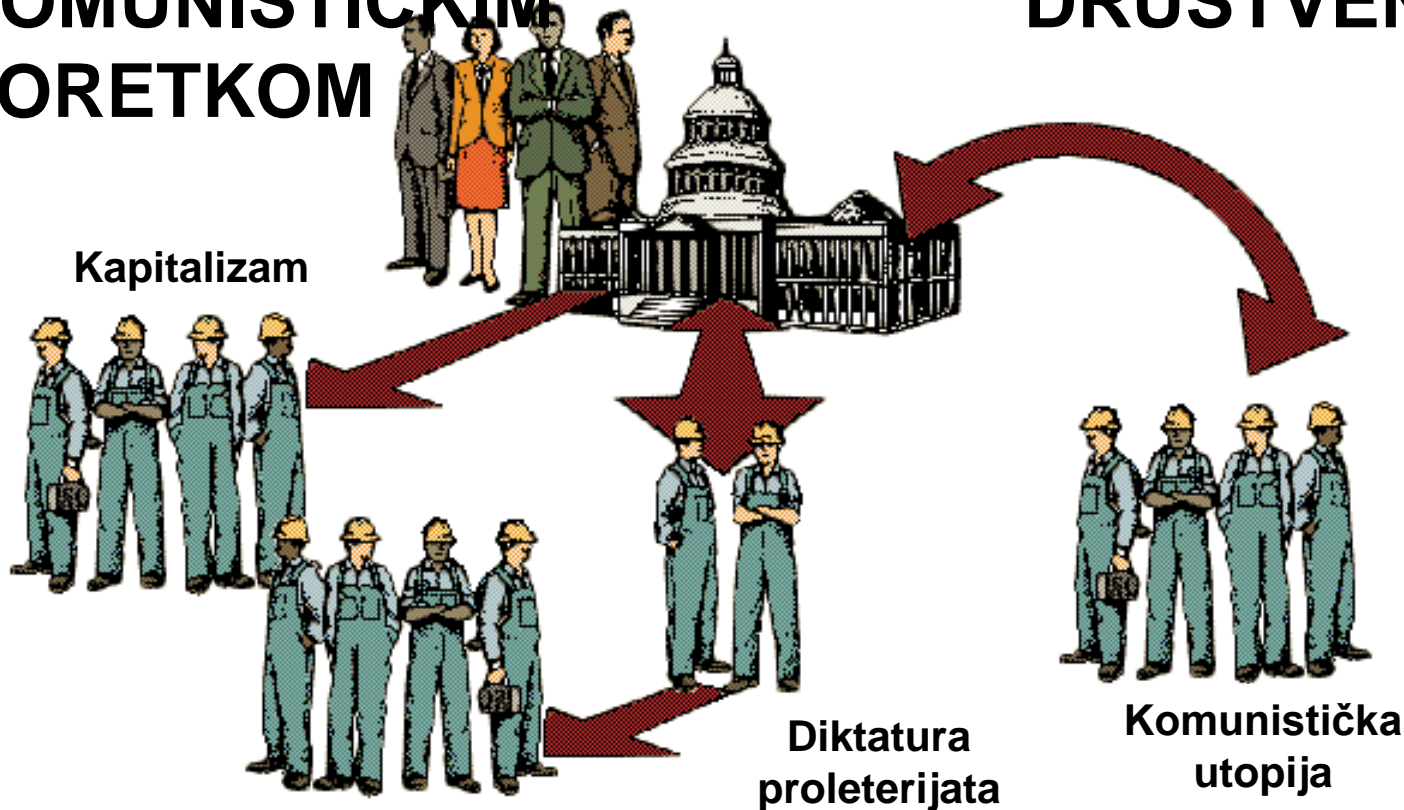
2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

...MARKS JE

- U KLASNIM I POLITIČKIM
SUKOBIMA BRANIO INTERESE
RADNIČKE KLAZE

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **POSTEPENA ZAMJENA KAPITALIZMA
KOMUNISTIČKIM DRUŠTVENIM
PORETKOM**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKS JE RADNIČKU KLASU
SMATRAO GLAVNIM NOSITELJEM
TRANSFORMACIJE
KAPITALISTIČKOG U NOVI
DRUŠTVENI SISTEM**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **NOVO DRUŠTVO, PREMA
MARKSOVOJ VIZIJI BUDUĆNOSTI
TREBA BITI UTEMELJENO NA:**
 - **DRUŠTVENOM VLASNIŠTVU**
 - **NEROBNOJ PROIZVODNJI**
 - **PLANIRANJU...**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **JEDNAKOSTI**
- **RASPODJELE PREMA RADU, A NE
PREMA VLASNIŠTVU**
- **KOOPERACIJI I BEZ KLASNIH
SUKOBA**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **PROIZVODNJA, DAKAKO NIJE SAMO POVIJESNI NEGO ISTO TAKO I EKONOMSKI ČIN, TE JE DIJELOM MARKSOVE JEDINSTVENOSTI ŠTO JE JASNO RAZUMIO I UZIMAO U OBZIR UZAJAMNE POVEZANOSTI EKONOMIJE I POVIJESTI**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKSOVO IDENTIFICIRANJE I IZLAGANJE PROIZVODNJE KAO ŽARIŠNE I POKRETAČKE SILE, MEĐU UZAJAMNO UVJETOVANIM SILAMA PROIZVODNJE, RASPODJELE, RAZMJENE I POTROŠNJE ...**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

**... JEST ONO ČIME SE NJEGOVA
EKONOMIJA RAZLIKUJE OD ONE
KOJA JE POSTOJALA DO NJEGOVA
VREMENA**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **EKONOMIJA JE, ZA MARKSA,
POSTALA ZNANOST PROIZVODNJE**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKS** JE OD SMITA I RIKARDA
PREUZEIO POJMOVE IZ **TEORIJE
RADNE VRIJEDNOSTI**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKS JE FORMIRAO NOVU
VERZIJU TE TEORIJE – TEORIJU O
VIŠKU VRIJEDNOSTI**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- U **TEORIJI O VIŠKU VRIJEDNOSTI** OBJAŠNJAVA O JE DA
 - PROFIT, KAMATA I RENTA JESU OBLICI VIŠKA VRIJEDNOSTI
 - IZVOR JE U **NEPLAĆENOM RADU RADNIKA** - EKSPLOATACIJI RADA OD STRANE KAPITALA

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- U SFERI EKONOMSKE TEORIJE I POLITIKE **MARKSOVE IDEJE** SU IZAZVALE **VELIKE RASPRAVE** NA AKADEMSKOJ I POLITIČKOJ SCENI

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKS** JE SNAŽNO UTJECAO NA DVADESETO STOLJEĆE I POTVRDA JE NJEGOVA DALEKOSEŽNOGA INTELEKTA ŠTO JE TAJ UTJECAJ NADIŠAO GRANICE SAME EKONOMIJE

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKSOVA GLAVNA DIJELA IZ
PODRUČJA EKONOMIJE JESU:**
 - **EKONOMSKO–FILOZOFSKI
RUKOPISI, 1844....**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **OSNOVE KRITIKE POLITIČKE EKONOMIJE, 1857.**
- **KAPITAL, 1867.**
- **TEORIJE O VIŠKU VRIJEDNOSTI, 1905.-1910.**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **NAJZNAČAJNIJA TEORIJSKA
REAKCIJA NA MARKSIZAM
POJAVILA SE 1871.-1873. I
POZNATA JE POD NAZIVOM
MARGINALISTIČKA REVOLUCIJA U
EKONOMSKOJ MISLI**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- U SFERI POLITIKE RADNIČKI POKRET SE PODIJELIO NA DVIJE GLAVNE STRUJE:
 - **KOMUNISTIČKA** – VLADIMIR ILJIČ LENJIN (1870.-1924.) U RUSIJI I MAO CE TUNG U KINI
 - **SOCIJALDEMOKRATSKA** - EDUARD BERNSTEIN (1850.-1932.) I KARL KAUTSKY (1854.-1935.)

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **MARKSISTIČKA ŠKOLA
EKONOMSKE MISLI BILA JE U (U
RAZNIM VERZIJAMA) DOMINANTNA
U RUSIJI, ODNOSNO U BIVŠEM
SSSR-U OD DVADESETIH DO
KONCA OSAMDESETIH GODINA
20.STOLJEĆA**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- U **KINI** JE **DOMINANTNA** **OD**
1949.GODINE DO DANAS

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **U BIVŠIM SOCIJALISTIČKIM
ZEMLJAMA U EUROPI BILA JE
DOMINANTNA OD 1945.GODINE DO
KONCA OSAMDESETIH GODINA**

2.5. MARKSISTIČKA EKONOMSKA ŠKOLA

- **NEOMARKSISTIČKU EKONOMSKU MISAO U DRUGOJ POLOVICI 20.STOLJEĆA RAZVIJALI SU:**
 - **ERNEST MANDEL** (BELGIJSKI EKONOMIST)
 - **POL SVIZI** (PAUL SWEEZY, 1910.-...) AMERIČKI EKONOMIST

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA**
JE BILA SPECIFIČNA I UTJECAJNA
REAKCIJA NA KLASIČNU I
NEOKLASIČNU ŠKOLU

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **POJAVILA SE U ČETRDESETIM
GODINAMA 19. STOLJEĆA U
NJEMAČKOJ, A IMALA JE
SLJEDBENIKA I U ENGLESKOJ**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **NASTALA JE KAO IDEJNI IZRAZ SPECIFIČNIH POVIJESNIH OKOLNOSTI U KOJIMA SE NAŠLA NJEMAČKA (KASNILA S FORMIRANJEM SNAŽNE NACIONALNE DRŽAVE, SPORIJI EKONOMSKI RAST, MANJA PRODUKTIVNOST...)**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- NJEMAČKOJ **NIJE KONVENIRALA**
SLOBODNA TRGOVINA I OPĆI
TRŽIŠNI ZAKONI, KOJE JE
ZAGOVARALA KLASIČNA
LIBERALNA ŠKOLA

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **PREDSTAVNICI HISTORIJSKE
ŠKOLE GAJILI SU KRITIČKI STAV
PREMA:**
 - **DEDUKTIVNOJ METODI
I**
 - **METODI APSTRAKCIJE
KOJE SU KORISTILI KLASIČARI I
NEOKLASIČARI**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **HISTORISTICI SU RAZVIJALI:**
 - **POVIJESNI PRISTUP**
 - **STATISTIČKE METODE**
 - I
 - **INDUKTIVNU METODU SPOZNAJE
EKONOMSKE STVARNOSTI**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **HISTORISTICI SU NAGLAŠAVALI:**
 - **ZNAČAJ I UTJECAJ EKONOMSKE I POLITIČKE POVIJESTI**
 - **NA SADAŠNJE STANJE EKONOMSKOG SISTEMA U POJEDINIM ZEMLJAMA**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- U **KRITIČI** **KLASIČNE** I
NEOKLASIČNE **ŠKOLE**
HISTORISTIČI SU NAGLAŠAVALI
SU SLJEDEĆE **TEZE**: ...

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **JEDINICA ANALIZE NE TREBA BITI SVIJET U CJELINI, KAO NEDJELJIV ENTITET, VEĆ POJEDINE NACIJE I NACIONALNE DRŽAVE, TE OSOBINE I SPECIFIČNOSTI NJIHOVOG POVIJESNOG RAZVOJA**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **POJEDINE ZEMLJE PROLAZE KROZ RAZLIČITE I SPECIFIČNE POVIJESNE PROCESSE ZBOG KOJIH SE NALAZE NA RAZLIČITIM STUPNJEVIMA RAZVOJA**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **NE POSTOJE OPĆA TEORIJSKA I PRAKTIČNA NAČELA I ZAKONITOSTI PONAŠANJA SVIH ZEMALJA U SVIM VREMENIMA I PROSTORIMA**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **S** **OBZIROM** **NA** **SVOJU**
POVIJESNU **SITUACIJU** **I**
POLOŽAJ **NA** **SVJETSKOM**
TRŽIŠTU **NJEMAČKA** **TREBA**
KORISTITI **DRŽAVNI**
INTERVENCIONIZAM **I**
PROTEKCIONIZAM, **A** **NE**
EKONOMSKI LIBERALIZAM

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- DOK SU KLASIČARI NUDILI OPĆE ZAKONITOSTI I POLITIČKU EKONOMIJU KOJA IMA UNIVERZALNU VRIJEDNOST, **HISTORISTICI** SU NAGLAŠAVALI NUŽNOST FORMIRANJA I **NACIONALNE IZUČAVANJA POLITIČKE EKONOMIJE**

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

■ GLAVNI PREDSTAVNICI

- **FRIDRIH LIST** (FRIEDRICH LIST, 1789.-1846.);
- **VILHELM ROŠER** (WILHELM ROSCHER, 1817.-1894.);
- **GUSTAF ŠMOLER** (GUSTAV SCHMOLLER, 1838.-1917.);

2.6. NJEMAČKA HISTORIJSKA ŠKOLA

- **MAKS VEBER** (MAX WEBER, 1864.-1920.);
- **VERNER ZOMBART** (WERNER SOMBART, 1863.-1941.)
- **BLAŽ LORKOVIĆ** (1839.-1892.),
*POČELA POLITIČKE EKONOMIJE ILI
NAUKE OBĆEGA GOSPODARSTVA*

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

■ NEOKLASIČNA ŠKOLA PREDSTAVLJA:

- **AFIRMATIVNU REAKCIJU NA
KLASIČNU LIBERALNU ŠKOLU
I**
- **KRITIČKU REAKCIJU NA MARKSA
I HISTORIJSKU ŠKOLU**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **RAZVOJ I USPON ZAPOČINJE 1871.-
1873.GODINE S POJAVOM:**
 - **MARGINALIZMA**
|
 - **TEORIJE MARGINALNE
KORISNOSTI**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **MARGINALIZAM** (LAT. *MARGO* = RUB, IVICA, GRANICA) SPECIFIČAN JE METODOLOŠKI POSTUPAK

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

■ **MARGINALIZAM
METODOLOŠKI
ISTRAŽUJE: ...**

**KAO
POSTUPAK**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **GRANIČNE POJAVE I VARIJABLE
U EKONOMIJI (U UVJETIMA
RIJETKOSTI RESURSA I
OSKUDNOSTI DOBARA)**
I
- **UTJECAJ NA FORMIRANJE
VRIJEDNOSTI, CIJENA,
PONAŠANJE POTROŠAČA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **MARGINALIZAM** JE PREDSTAVLJAO **VELIKI PREOKRET**, ODNOSNO REVOLUCIJU U TEORIJSKOJ EKONOMIJI I FORMIRANJU NJENIH SREDIŠNJIH TEORIJA, TJ. **TEORIJA VRIJEDNOSTI I CIJENA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **MARGINALISTI SU AFIRMIRALI:**

- **MATEMATIČKI PRISTUP
EKONOMIJI**

I

- **ANALIZU KVANTITATIVNIH
ODNOSA I FUNKCIONALNIH VEZA
IZMEĐU EKONOMSKIH VARIJABLI
I PROCESA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **MARGINALISTI SU ZAPOSTAVILI:**

- **KVALITATIVNU ANALIZU**

I

- **POVIJESNI PRISTUP**

**KOJI SU NUDILI KLASIČARI,
MARKSISTI I HISTORICISTI**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- U 19. STOLJEĆU
GLAVNI PRETHODNIK
MARGINALIZMA
**ANTOAN - OGISTEN
KURNO (ANTOINE -
AUGUSTIN COURNOT,
1801.-1877.)**

Antoine Augustin Cournot
(1801.-1877.)

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **ANTOAN – OGISTEN KURNO JE:**
 - **PRIGOVARAO KLASIČNIM
EKONOMISTIMA ŠTO NE KORISTE
MATEMATIKU ...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **DOKAZIVAO DA SE EKONOMSKE KATEGORIJE I TRŽIŠNI ODNOSI MOGU PRIKAZATI KAO FUNKCIJE**
- **DOKAZIVAO DA SE EKONOMSKE ZAKONITOŠTI MOGU IZRAŽAVATI MATEMATIČKIM JEZIKOM**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **ZNAČAJNE DOPRINOSE
MATEMATIČKOM I INŽENJERSKOM
PRISTUPU, ODNOSNO UPOTREBI
TEORIJSKE EKONOMIJE U
POSLOVNE SVRHE DAO JE ŽIL
DIPUI (*JULES DUPUIT*, 1804.-1866.)**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **INDIVIDUALNI UTILITARIZAM**
(KORIST JE OSNOVA MORALA) KAO
FILOZOFSKU OSNOVU
MARGINALIZMA I ZAKONE
FORMULIRAO JE HERMANN
HEINRICH GOSSEN (1810.-1858.)

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **ZA USPON MARGINALIZMA NA AKADEMSKOJ SCENI ZASLUŽNI SU:**
 - **CARL MENGER (1840.-1921.)**
 - **VILJEM STENLI DŽEVONZ (WILLIAM STANLY JEVONS, 1835.-1882.)**
 - **LEON WALRAS (1834.-1910.)**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

■ **NEOKLASIČARI SU:**

- **ODBACILI TEORIJU RADNE VRIJEDNOSTI**
- **PONUDILI NOVI TEMELJ EKONOMSKE ZNANOSTI - SUBJEKTIVNI, PSIHOLOŠKI PRISTUP I **TEORIJU MARGINALNE KORISNOSTI****

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **EKONOMSKE PROCESSE
PROMATRAJU SA STAJALIŠTA
APSTRAKTNOG ČOVJEKA -
POJEDINCA (HOMO
OECONOMICUS), NJEGOVIH
EGOISTIČKIH MOTIVA I ŽELJA DA
ZADOVOLJI SVOJE POTREBE U
UVJETIMA RIJETKOSTI RESURSA I
OSKUDNOSTI DOBARA**

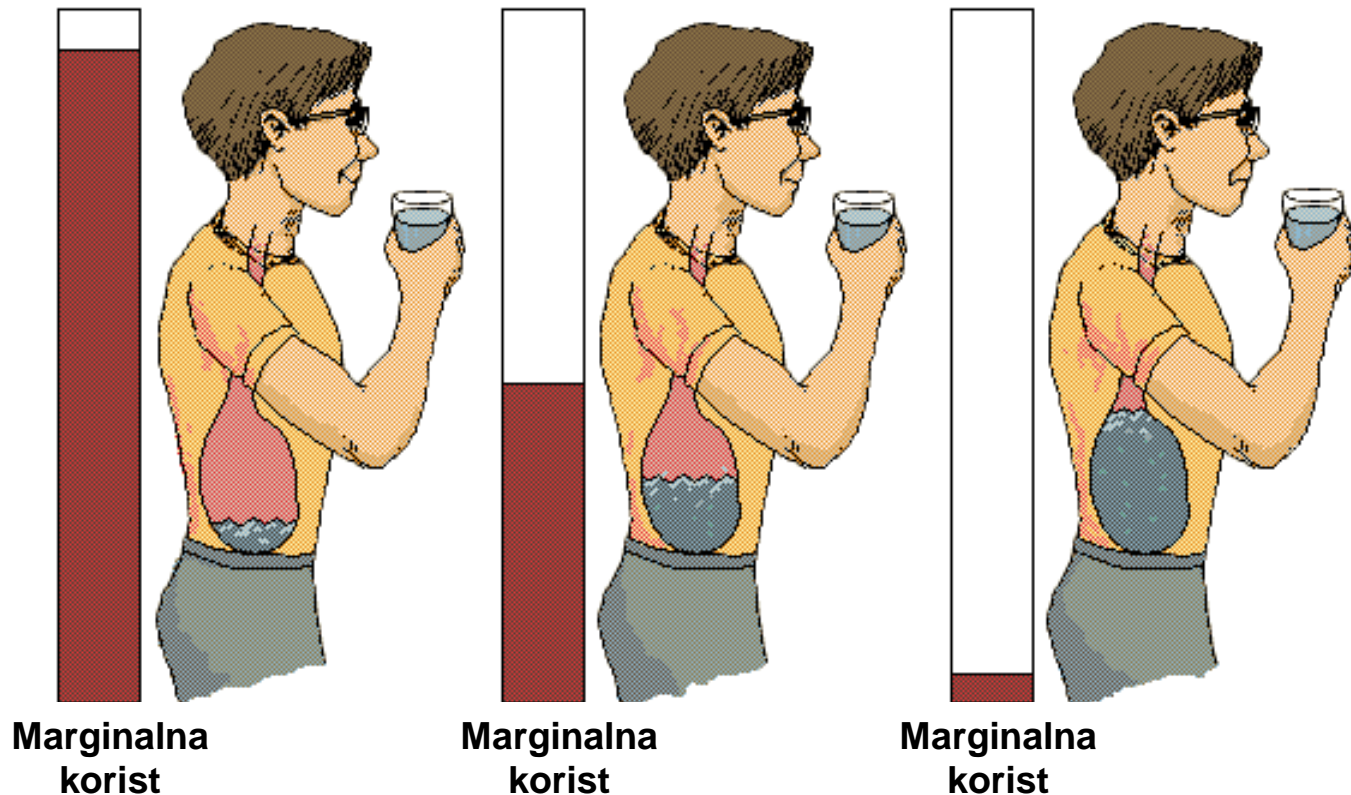

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **ČOVJEK - POJEDINAC** (*HOMO OECONOMICUS*) **SE PONAŠA KAO RACIONALNI EGOIST KOJI NASTOJI:**
 - **MINIMIZIRATI** MUKU, RAD, NAPOR, ULOŽENA SREDSTVA...
 - **MAKSIMIZIRATI** ZADOVOLJSTVO, KORISNOST I ZARADU

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

■ TEORIJA MARGINALNE KORISNOSTI

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **VRIJEDNOST NEKOG DOBRA I NJENA CIJENA NE OVISE**
 - O UKUPNOJ KORISNOSTI VEĆ
 - O **MARGINALNOJ KORISNOSTI...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

**...TJ. O KORISNOSTI POSLJEDNJE,
RUBNE, GRANIČNE ILI DODATNE
JEDINICE KOJU JE**

- **POTROŠAČ JOŠ VOLJAN KUPITI**
- **RADI ZADOVOLJAVANJA SVOJIH
POTREBA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **FAKTORI PROIZVODNJE SU PRODUKTIVNI, A NJIHOVI VLASNICI DOBIVAJU NAGRADU (NAJAMNINU, RENTU I KAMATU) KOJE SE FORMIRAJU NA RAZINI MARGINALNOG PROIZVODA...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

**...ODNOSNO DOPRINOSA KOJI
POJEDINI FAKTORI DAJU
PROIZVODNJI, TAKO DA NEMA
EKSPLOATACIJE RADNE SNAGE
NITI DRUGIH VLASNIKA FAKTORA
PROIZVODNJE**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **MARGINALISTI SU POKUŠALI:**
 - **OTKLONITI MARKSOVE TEZE O EKSPLOATACIJI**
 - I
 - **AFIRMIRATI KAPITALISTIČKI
SISTEM KAO NAJBOLJI OD
MOGUĆIH**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **NEOKLASIČARI SU OD KLASIČARA
PREUZELI:**

- **SAYOV ZAKON TRŽIŠTA**
- **STAVOVE O INDIVIDUALNOJ
SLOBODI I PRIVATNOM
VLASNIŠTVU**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **STAVOVE O SLOBODNOJ
KONKURENCIJI, PRIVATNOM
PODUZETNIŠTVU I TRŽIŠNOJ
REGULACIJI**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **PREMA DRŽAVNOJ INTERVENCIJI
IMAJU KRITIČAN STAV**
- **DRŽAVI DAJU MINIMALNE
ZADATKE U PRIVREDI: ...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **UTVRĐIVANJE PRAVNIH NORMI I
OSIGURANJE IZVRŠENJA
UGOVORA**
- **ČUVANJE PRIVATNOG
VLASNIŠTVA I ČUVANJE I
POTICANJE SLOBODNE
KONKURENCIJE**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

■ GLAVNI NASTAVLJAČI MARGINALIZMA I PREDSTAVNICI NEOKLASIČNE ŠKOLE:

- **LEON VALRAS** (LEON WALRAS,
1834.-1910.);
- **ALFRED MARŠAL** (ALFRED
MARSHALL, 1842.-1924.);

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **LUDVIG MIZES** (LUDWIG MISES, 1881.-1973.);
- **FRIDRIH FON HAJEK** (FRIEDRICH VON HAYEK, 1899.-1992.);
- **DŽOZEF ALOJZ ŠUMPETER** (JOSEPH ALOIS SCHUMPETER, 1883.-1950.)

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **NEOKLASIČNA ŠKOLA JE
DOMINIRALA SVE DO KONCA
DVADESETIH GODINA 20.
STOLJEĆA, TJ. DO VELIKE
EKONOMSKE KRIZE (1929.-1933.)**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- U RAZDOBLJU VELIKE EKONOMSKE KRIZE (1929.-1933.) NEOKLASIČNA ŠKOLA DOŽIVLJAVA IDEJNU KRIZU, JER NIJE MOGLA OBJASNITI UZROKE TADAŠNJE KRIZNO DEPRESIVNE SITUACIJE I POJAVE HIPERPRODUKCIJE ROBA

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **USPON SU TADA DOŽIVJELE:**
 - **KEYNESIJANSKA ŠKOLA** NA ZAPADU (OD 30-TIH DO KONCA 70-TIH GODINA 20. STOLJEĆA)
 - **MARKSISTIČKA ŠKOLA** U BIVŠIM SOCIJALISTIČKIM ZEMLJAMA (OD 20-TIH DO KONCA 80-TIH GODINA 20. STOLJEĆA)

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- U DRUGOJ POLOVICI 20. STOLJEĆA POJAVILE SU SE **NOVE** GRANE I OBNOVE NEOKLASIČNE ŠKOLE

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **GLAVNI PRAVCI OBNOVE,
SAVREMENI PRAVCI KRETANJA
NEOKLASIČNE ŠKOLE SU: ...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- (1) **MONETARIZAM** - KOJI
OBNAVLJA NEOKLASIKU KROZ
ANALIZU ULOGE I ZNAČAJA NOVCA
I MONETARNIH AGREGATA

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **EKONOMIKA PONUDE (*SUPPLY-SIDE ECONOMICS*)** – KOJA OBNAVLJA NEOKLASIKU KROZ ANALIZU ULOGE I ZNAČAJA AGREGATNE PONUDE ROBE I REGULACIJE EKONOMSKOG SISTEMA POMOĆU SMANJIVANJA POREZA I POTICANJA PROIZVODNJE I PONUDE ROBE

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **EKONOMIKA RACIONALNIH
OČEKIVANJA ILI NOVA KLASIČNA
EKONOMIKA – KOJA OBNAVlja
NEOKLASIKU POMOĆU ANALIZE
ULOGE I ZNAČAJA POSLOVNIH
(POSEBNO RACIONALNIH)
OČEKIVANJA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **(2) NEOKLASIČNA (HICKS-SAMUELSONOVA) SINTEZA – KOJA KOMBINIRA NEOKLASIČNU (MARGINALISTIČKU) MIKROEKONOMIKU, PRETHODNE TRI GRANE I TRŽIŠNU REGULACIJU, TE...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

**...KEYNESIJANSKU
MAKROEKONOMIKU I POLITIKU,
ODNOSNO DRŽAVNU REGULACIJU
EKONOMSKOG SISTEMA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **(3) USTAVNA (KONSTITUCIONALNA)
POLITIČKA EKONOMIJA I NJEZINA
EKONOMIKA JAVNOG IZBORA –
KOJE NEOKLASIČNU ŠKOLU
OBNAVLJAJU POMOĆU...**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

**...UPOTREBE TRŽIŠNOG PRISTUPA
U OBJAŠNJAVANJU PONAŠANJA
POLITIČARA, GRAĐANA I VLADA
UNUTAR USTAVNIH NAČELA**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **USTAVNA (KONSTITUCIONALNA)
POLITIČKA EKONOMIJA
POJAVLJUJE SE ŠEZDESETIH I
SEDAMDESETIH GODINA
20.STOLJEĆA U SAD**

2.7. NEOKLASIČNA (NEOLIBERALNA) ŠKOLA

- **OVA GRANA NEOKLASIKE ISTRAŽUJE ULOGU I ZNAČAJ INSTITUCIJA I PRAVILA EKONOMSKO – POLITIČKE IGRE TE PONAŠANJE POLITIČARA I GLASAČA U VIŠEPARTIJSKOM DEMOKRATSKOM SISTEMU**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNESIJANSKA ŠKOLA JE NASTALA U DVADESETIM I TRIDESETIM GODINAMA 20. STOLJEĆA**

John Maynard Keynes (1883.-1946.)

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **OSNIVAČI KEYNESIJANSKE ŠKOLE SU:**

- **DŽON MAJNARD KEJNZ** (*JOHN MAYNARD KEYNES*, 1883.-1946.),
ENGLESKI EKONOMIST

|

- **MICHAL KALECKI** (1883.-1970.),
POLJSKI EKONOMIST

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **DŽON MAJNARD KEJNZ** (**JOHN MAYNARD KEYNES**) JE BIO PROFESOR POLITIČKE EKONOMIJE NA SVEUČILIŠTU U CAMBRIDGEU (KEMBRIDŽU), OBRAZOVAN NA TRADICIJI NEOKLASIČNE ŠKOLE

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- U DVADESETIM POČINJE
NAPUŠTATI NEOKLASIČNI I
FORMIRATI NOVI NAČIN
EKONOMSKOG MIŠLJENJA
- **KEYNES** JE UKAZAO NA
NEDOSTATKE TRŽIŠNE
REGULACIJE

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **GLAVNA DJELA SU:**

- **KRAJ LAISSEZ FAIREA (*The End of Laissez Faire*, 1926.)**
- **TRAKTAT O NOVČANOJ REFORMI (*A Tract on Monetary reform*, 1923.)**

2.8. KEYNESIJSKANSKA ŠKOLA

- **OPĆA TEORIJA ZAPOSLENOSTI, KAMATE I NOVCA (*The general Theory of Employment, Interest and Money, 1936.*)**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNES JE PONUDIO:**

- **JEDNU VRSTU DRŽAVNE
REGULACIJE**

|

- **IZLAZ IZ KRIZNO - DEPRESIVNOG
STANJA PRIVREDE**

- POMOĆU MJERA EKONOMSKE
POLITIKE**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNES JE:**

- **PREDLAGAO SOCIJALNO -
POLITIČKI KONCENZUS IZMEĐU
SINDIKATA, POSLODAVACA I
VLADE UNUTAR POLITIČKOG
SISTEMA**

I...

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **PONUUDIO** **NOVI** **NAČIN**
UPRAVLJANJA **EKONOMSKIM**
SISTEMOM POMOĆU REGULACIJE
EFEKTIVNE POTRAŽNJE ROBA

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **GLAVNI CILJEVI KEYNESIJANSKE POLITIKE SU:**
 - **POVEĆANJE PROIZVODNJE**
 - **PUNA ZAPOSLENOST**
 - **PRAVEDNIJA RASPODJELA NACIONALNOG DOHOTKA**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNESIJANIZAM JE TREBAO OSIGURATI**
 - **IZLAZ IZ KRIZE**
|
 - **STABILIZACIJU KAPITALISTIČKOG SISTEMA**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNESIJANIZAM** JE IMAO **PODRŠKU VLADA** KOJE SU SE NALAZILE NA CENTRU ILI NA LIJEVOJ STRANI SPEKTRA POLITIČKIH ORIJENTACIJA

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNESIJANIZAM** **BIO** **KAO**
TEORIJA I POLITIKA **DOMINANTAN**
DO SEDAMDESETIH GODINA

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNESIJANIZAM** JE DOŽIVIO **IDEJNU KRIZU** ZBOG POJAVE INFLACIJE I STAGFLACIJE, JER SE TE BOLESTI NISU MOGLE RIJEŠITI INSTRUMENTIMA KEYNESIJANSKE POLITIKE

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KEYNES** SMATRAJU ZAČETNIKOM
MAKROEKONOMIJE KAO
ZNANSTVENE DISCIPLINE

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- U OKVIRU **KEYNESIJANSKE ŠKOLE** MOGU SE RAZLIKOVATI:
 - (1) KEYNESOVE TEORIJE I POLITIKE
 - (2) “*STARE*” KEYNESIJANCE I FISKALIZAM, ODNOSNO NJIHOV MODEL RASPODJELE NACIONALNOG DOHOTKA I POTROŠNJE (*INCOME EXPENDITURE MODEL*)

2.8. KEYNESIJSKANSKA ŠKOLA

**(3) POST - KEYNESIJSKANSKA
EKONOMIJA**

**(4) NOVA KEYNESIJSKANSKA
EKONOMIKA**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

■ **PREDSTAVNICI**

POSTKEYNESIJANIZMA SU:

- **JOANA ROBINSON (1903.-1983.)**
- **RICHARD KAHN (1905.-1989.)**
- **NICKOLAS KALDOR (1903.-1986.)**
- **PAUL DAVIDSON (1903.-)**
- **SIDNEY WIENTRAUB (1914.-1983.)**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **POSTKEYNESIJANCI NASTAVLJAJU KEYNESOVU ZAPOČETU, ALI NEDOVRŠENU REVOLUCIJU U TEORIJSKOJ EKONOMIJI**
- **UDALJAVAJU OD NEOKLASIČNOG MODELA SLOBODNE KONKURENCIJE, SMATRAJUĆI DA SE ON TEMELJI NA NEREALNIM PRETPOSTAVKAMA**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

■ **POSTKEYNESIJANCI ISTRAŽUJU**

- **NEPOTPUNU KONKURENCIJU I PONAŠANJE EKONOMSKIH SUBJEKATA I DRŽAVE U UVJETIMA NEIZVJESNOSTI I RIZIKA U EKONOMSKOM POSLOVANJU**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **NOVA KEYNESIJANSKA EKONOMIKA** POJAVILA SE U OSAMDESETIM GODINAMA U SAD
- NASTALA KAO **REAKCIJA** NA KRITIKU KEYNESIJANSKE ŠKOLE

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **KRITIČARI ISTICALI DA
KEYNESIJANIZAM NEMA
MIKROEKONOMSKE OSNOVE ZA
SVOJE MAKROEKONOMSKE
TEORIJE I POLITIKE**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **POKUŠAVAJU OTKLONITI TE KRITIKE I FORMIRATI NOVE MIKROEKONOMSKE OSNOVE KEYNESIJANSKE MAKROEKONOMIJE I DATI NOVO OBJAŠNJENJE POTREBA ZA DRŽAVNOM REGULACIJOM**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **ONI TO ČINE POMOĆU ANALIZE UZROKA I OSOBINA TRŽIŠNIH NEDOSTATAKA**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **NAJVIŠE RAZMATRAJU
NEFLEKSIBILNOST CIJENA I
NAJAMNINA NA:**
 - **TRŽIŠTU RADNE SNAGE**
 - **TRŽIŠTU POTROŠNIH DOBARA
I**
 - **TRŽIŠTU KAPITALA...**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **...ALI U KRATKOM RAZDOBLJU I U
UVJETIMA NEPOTPUNE
KONKURENCIJE**

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- DOKAZUJU DA **RIGIDNOST CIJENA I NAJAMNINA** (I DRUGI NEDOSTACI TRŽIŠNOG MEHANIZMA) NASTAJU KAO **POSljedica RACIONALNOG PONAŠANJA EKONOMSKIH SUBJEKATA** KOJI USPOREĐUJU KORISTI I TROŠKOVE ČESTIH IZMJENA CIJENA I NAJAMNINA

2.8. KEYNESIJANSKA ŠKOLA

- **PREDUZEĆA NE MIJENJAJU CIJENE AKO SU TROŠKOVI NJIHOVE IZMJENE VEĆI OD KORISTI IZ TOGA POSTUPKA**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **NEORICARDIJANSKA
(SRAFFIJANSKA) EKONOMIJA JE
POSEBNO POLJE TEORIJE
EKONOMIJE**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **NEORICARDIJANSKA (SRAFFIJANSKA) EKONOMIJA SE NA AKADEMSKOJ SCENI POJAVILA ŠEZDESETIH I SEDAMDESETIH GODINA 20. STOLJEĆA**
- **OSNIVAČ I GLAVNI PREDSTAVNIK: PIERRO SRAFFA (1898.-1983.)**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **SRAFFA JE MAO KRITIČAN ODNOS
PREMA**
 - **MARKSOVOJ TEORIJI RADNE
VRIJEDNOSTI**
I
 - **NEOKLASIČNOJ ŠKOLI I
NJEZINOJ TEORIJI KAPITALA**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **SRAFFA** JE **OBNAVLJAJUĆI**
POLITEKONOMSKU ANALIZU D.
RICARDA
- **FORMIRAO NOVI MODEL**
KAPITALISTIČKE PRIVREDE
I
- **PONUDIO NOVO OBJAŠNJENJE**
VIŠKA U PONUDI ROBA

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **POLAZEĆI OD STAVA DA SU
RELATIVNE CIJENE ODREĐENE
METODAMA PROIZVODNJE,
ODNOSNO TEHNOLOGIJOM I
NAČINOM PODJELE VIŠKA NA
PROFITE I NAJAMNINE, SRAFFA
NUDI: ...**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **NOVO OBJAŠNJENJE CIJENE
PROIZVODNJE KAO RAVNOTEŽNE
CIJENE**
- **POJAM STANDARDNE ROBE
I**
- **RJEŠENJE NEPROMIJENJIVE
VRIJEDNOSTI** **PROBLEMA
MJERE**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **OVA GRANA TEORIJSKE
EKONOMIJE JE DUGO BILA
ZAPOSTAVLJANA NA
AKADEMSKOJ SCENI**

2.9. NEORICARDIJANSKA EKONOMIJA

- **U POLITICI NEMA NIKAKVOG UTJECAJA, JER NJEZINE IDEJE “JOŠ NISU PREVEDENE NA JEZIK POLITIKE”, TAKO DA SE PORED SPOZNAJNE FUNKCIJE MOŽE SAGLEDAVATI I NJEZINA PRAGMATIČKA FUNKCIJA**

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **INSTITUCIONALIZAM** JE ŠKOLA EKONOMSKE MISLI NASTALA U **SAD** KONCEM 19. STOLJEĆA, A KASNIJE SE, U 20. STOLJEĆU PROŠIRILA U EUROPSKE ZEMLJE
- **OSNIVAČ:**
THORSTEIN VEBLEN (1857.-1929.)

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **PREDSTAVNICI
INSTITUCIONALIZMA SU:**
- **CLARENCE E. AYRES (1892.-1972.)**
- **DŽON KENET GALBRAJT (JOHN
KENNETH GALBRAITH, 1908.-.....)**

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **INSTITUCIONALISTI IMAJU KRITIČKI ODNOS PREMA:**
 - **MARKSIZMU**
 - **NEOKLASIČNOJ ŠKOLI**
 - |
 - **KAPITALISTIČKOM SISTEMU, POSEBNO PREMA RENTIJERIMA**

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **INSTITUCIONALISTI ISTRAŽUJU:**
 - **ULOGU I ZNAČAJ DRUŠTVENIH INSTITUCIJA U RAZUMIJEVANJU I REGULACIJI EKONOMSKIH PROCESA**
 - **EVOLUTIVNI PUT RAZVOJA ZNANOSTI DRUŠTVA**

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **INSTITUCIONALISTI TVRDE DA JE TRŽIŠTE SAMO JEDNA DRUŠTVENA INSTITUCIJA KOJU TREBA POZNAVATI**

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **SAM TRŽIŠNI PRISTUP KOJI NUDI NEOKLASIČNA ŠKOLA JE PREUZAK I NEDOVOLJAN ZA RAZUMIJEVANJE KOMPLEKSNOSTI EKONOMSKIH POJAVA, PROCESA I ODNOSA**

2.10. INSTITUCIONALIZAM

- **INSTITUCIONALISTI, PORED TRŽIŠTA, ISTRAŽUJU ULOGU:**
 - **OBIČAJA**
 - **NAVIKA**
 - **PRAVNIH NORMI**
 - **DRUGIH INSTITUCIJA U DRUŠTVENOM SISTEMU**